

LIMINGAN EMÄNTÄKOULU

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

12.2.2024

Hanna Kangas, Meri-Tuuli Hietala

UKI ARKKITEHDIT

JULKAISUTIEDOT

TILAAJA

Koulutuskuntayhtymä OSAO

TEKIJÄ

UKI Arkkitehdit Oy

Puusepänkatu 6

90130 Oulu

Hanna Kangas, arkkitehti SAFA

Meri-Tuuli Hietala, arkkitehti

SELVITYKSEN SUORITUSAJANKOHTA

2.1.2024-12.2.2024

TYÖN LUOVUTUS

12.2.2024

Kansikuva: Ilpo Okkonen 2009

UKI ARKKITEHDIT

SISÄLLYSLUETTELO

1 Perustietolomake	4
2 Johdanto	5
2.1 Tehtävä	5
2.2 Käytetyt aineistot ja lähteet	5
3 Kohde	6
4 Tausta	9
4.1 Rakennuspaikan ja alueen historiaa	9
4.2 Limingan emäntäkoulun historiaa	11
4.3 Limingan emäntäkoulun arkkitehti	14
4.4 Rakennusajan arkkitehtuurin ominaispiirteitä	16
4.5 Suunnitteluhistoria ja rakentamisen vaiheet	17
5 Arkkitehtuuri	25
5.1 Ympäristö ja piha-alue	25
5.2 Päärakennus	28
5.2.1 Ulkopuolen ominaispiirteet	28
5.2.2 Sisätilat	30
5.2.3 Rakenne- ja talotekniset ratkaisut	35
5.3 Oheisrakennukset	36
5.3.1 Navetta	36
5.3.2 Aitta	38
5.3.3 Maakellari	39
5.3.4 Uusi koulurakennus	40
5.3.5 Autokatos	41

6 Muutokset	43
6.1 Peruskorjaus 1960-1962	44
6.2 Peruskorjaus 1991-1993	45
6.3 Muut korjaukset ja muutokset	45
7 Säilyneisyys	48
7.1 Päärakennus	48
7.1.1 Ulkopuoli	48
7.1.2 Sisätilat	50
7.2 Piha-alueet ja ympäristö	52
8 Yhteenveto	54
Lähteet	55
Liitteet	57

1 PERUSTIETOLOMAKE

SELVITYSKOHDE

Limingan emäntäkoulun päärakennus, oheisrakennukset ja pihapiiri

SIJAINTI

livarinpolku 2, 91900 Liminka

Kiinteistötunnus 425-402-53-27

ARKKITEHTISUUNNITTELU

Arkkitehtitoimisto Jussi ja Toivo Paatela

RAKENNUTTAJA

Maataloushallitus

URAKOITSIJAT

Maaseudun Rakennustoimisto, rakennusmestari K. Osk. Koivisto (rakennusurakka)

Sähkö- ja Koneliike K. W. Lehtinen (sähkötyöt)

SUUNNITTEUAJANKOHTA

1928-1929

RAKENNUKSEN VALMISTUMINEN

Lopputarkastus 12/1929, käyttöönotto 3/1930

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Koulurakennus, emäntäkoulu

NYKYINEN KÄYTTÖTARKOITUS

Koulurakennus, turvallisuusalan koulutuskäytössä

OMISTUS

Koulutuskuntayhtymä OSAO

KAAVATILANNE

Asemakaava 1987

Osayleiskaava 2019

Maakuntakaava vaihe 2 2016

RKY- JA MRKY-MERKINNÄT

Merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennukseksi (MRKY 2015: H, R, M, S, T, I)

SUOJELUTILANNE

Suojeltu asemakaavassa: päärakennus merkinnällä sr-1 ja osa piha-alueen puustoa merkinnällä s

INVENTOINTISTATUS

Pohjois-Pohjanmaan rakennetut kulttuuriympäristöt 2015 –luettelossa (MRKY 2015).

Sijoittuu Limingan lakeuden kulttuurimaisema-alueelle (valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, päivitysinventointi 2013)

KOHTEEN LAAJUUS

1648 br-m²

KESKEISET KORJAUKSET

Peruskorjaukset: 1960-1962 arkkitehti Mikko Heliövaara, 1991-1993 UKI Arkkitehdit Oy

2 JOHDANTO

2.1 Tehtävä

Tämä rakennushistoriaselvitys käsittelee Limingan kirkonkylällä sijaitsevaa entisen emäntäkoulun päärakennusta pihapiireineen ja oheisrakennuksineen. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa ja koostaa tietoja Emäntäkoulun alueen asemakaavamuutosta varten. Selvityksessä käsitellään tarkemmin vuonna 1929 rakennetun entisen emäntäkoulun päärakennuksen rakentamisen vaiheita, arkkitehtuurin ominaispiirteitä sekä muutoksia ja säilyneisyyttä sekä tähän liittyvää piha-aluetta.

Selvitys on laadittu kiinteistönomistajan toimeksiannosta alueella käynnissä olevaa asemakaavan muutosprosessia varten. Sen ovat laatineet UKI Arkkitehdit Oy:stä arkkitehdit Hanna Kangas ja Meri-Tuuli Hietala. Kiinteistönomistajan yhteyshenkilöinä ovat toimineet kiinteistöjohtaja Jaana Valjus ja kiinteistömanageri Miika Toppinen.

2.2 Käytetyt aineistot ja lähteet

Tämän selvityksen sisältö perustuu arkisto-, kirjallisuus- ja sähköisten lähteiden materiaaliin sekä selvityksen tekoaikana tehtyihin kohdekäynteihin ja näiden yhteydessä otettuun kuvamateriaaliin. Selvityksessä käytettyjä arkistoja ovat Limingan kunnan rakennusvalvonnan arkisto, Kansallisarkistossa Rakennushallituksen piirustusarkisto (III kokoelma) ja Limingan emäntäkoulun arkisto, OSAO:n kiinteistöarkisto sekä UKI Arkkitehdit Oy:n piirustusarkisto. Aineistoa on haettu myös Arkkitehtuurimuseon piirustus- ja kuva-arkistosta, josta kohteen aineistoa ei löytynyt. Tiedossa ei myöskään ole ollut tehtyjä rakennusteknisiä tutkimuksia tai kuntokartoituksia kohderakennuksista. Käytetty kirjallisuus ja sähköiset lähteet sekä kuvamateriaalin lähdeaineisto on eritelty selvityksen lopussa olevassa lähdeluettelossa.

→ Näkymä rakennuksen pääportaikosta 2000-luvun alkupuolelta. (Ilpo Okkonen 2009)

3 KOHDE

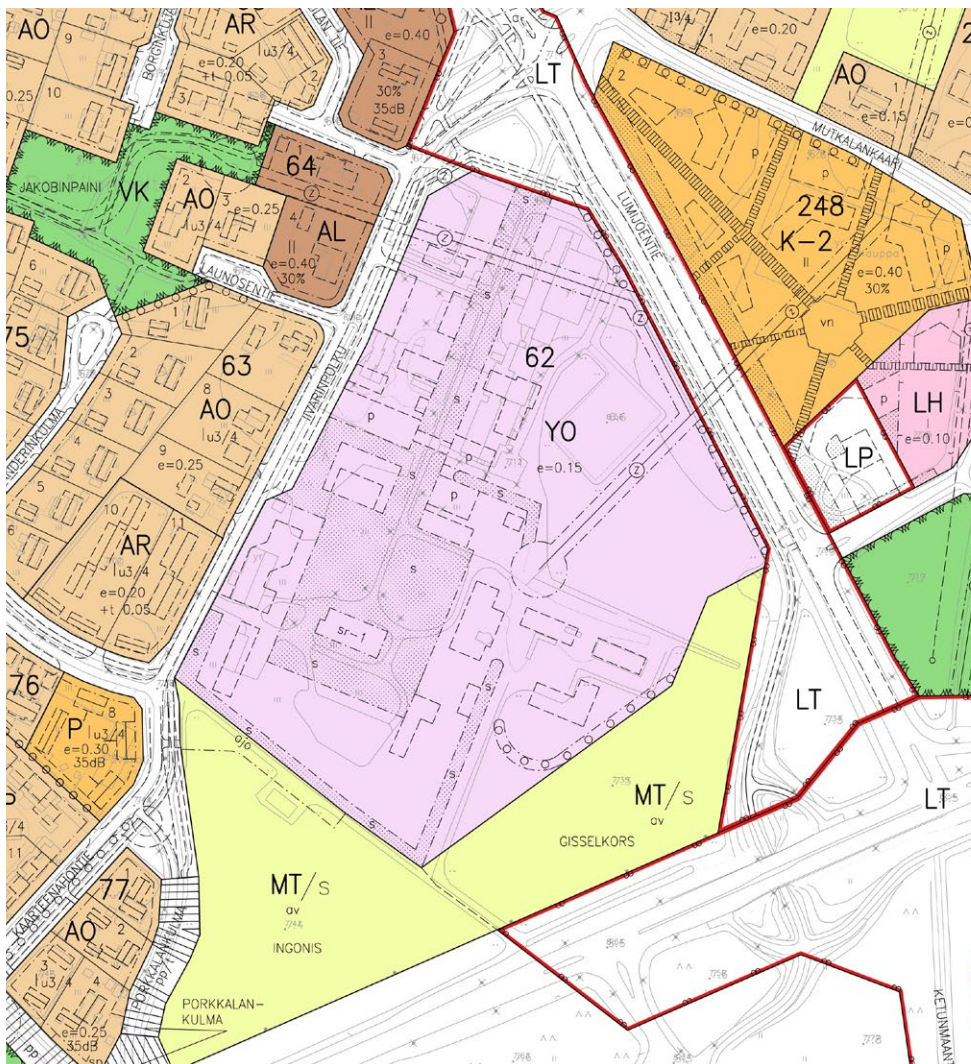

Ote Limingan taustakartasta, johon entisen emäntäkoulun pihapiiri on merkitty. (Maanmittauslaitos)

Emäntäkoulun rakennukset sijaitsevat noin 0,7 kilometrin päässä Limingan keskustasta korttelissa 62, osoitteessa livarinpolku 2. Korttelia rajaavat koillisessa Lumijoentie, luoteessa livarinpolku ja etelässä suojellut peltoalueet MT/s (Maatalousalue, jolla ympäristö säilytetään). Valtatie 8 kulkee peltojen eteläpuolella. Lumijoentien koillispuolella sijaitsee liike- ja toimistorakennusten sekä huoltoaseman korttelialue. livarinpolun luoteispuolella sijaitsee pientalovaltaista asuinrakentamista.

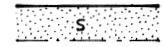
→ Ilmakuva vuodelta 2023 entisen emäntäkoulun alueelta. Emäntäkoulun pihapiiri on merkitty. (Maanmittauslaitos)

Ote Limingan ajantasa-asetakaavasta selvityskohteen alueelta. (Sweco karttapalvelu)

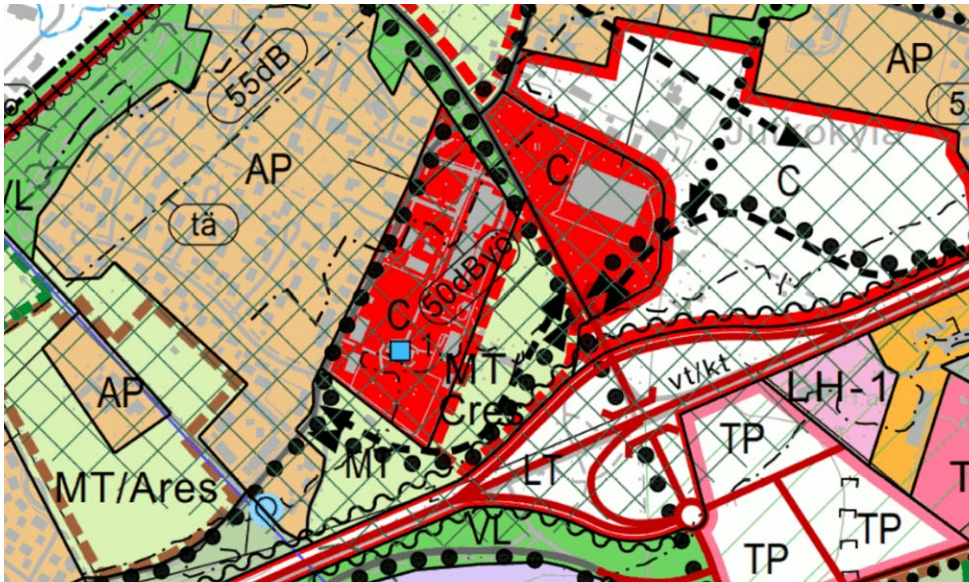
Emäntäkoulun alueen voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1987. Koulun alue on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO). Kaavassa vanha emäntäkoulun päärakennus on merkitty suojeltavaksi sr-1 merkinnällä ja osa sitä ympäröivää piha-aluetta s-merkinnällä. Kaavaselvityksessä näiden selitykset ovat seuraavat:

 Alueen osa, jolla olemassaoleva puusto on säilytettävä siten, että sallitaan vain maisemanhoidon kannalta tarpeelliset toimenpiteet.

 Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa.

Ote asemakaavan määräyksistä 1987. (Sweco karttapalvelu)

Puustoon kohdistuvat suojelumerkinnot (s) sijoittuvat emäntäkoulun vanhan vuosi- na 1929-1930 suunnitellun pihan ja puutarhan alueille, käsittäen aluetta ympäröineen kuu- siaidan säilyneitä osia, päärakennuksen keskiakselin suuntaisesti sijaitsevaa entistä pääajo- väylää reunustavat puurivistöt sekä päärakennusta ympäröivän piha-alueen puuston.

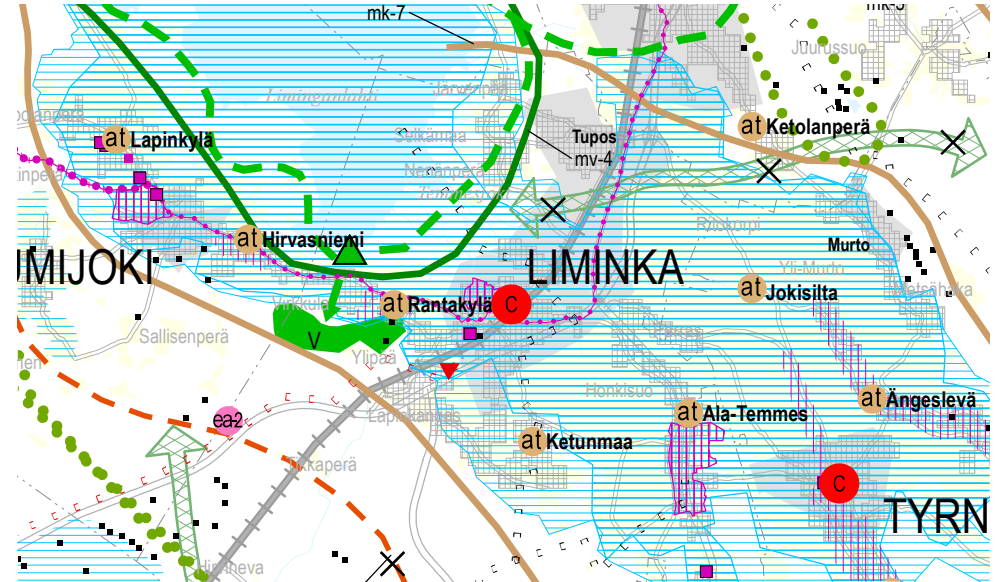

Ote Limingan Valtatie 8:n alueen osayleiskaavasta. (Sweco karttapalvelu)

Selvityskohteena oleva alue sijoittuu Limingan Valtatie 8:n alueen osayleiskaava 2040:een, joka on hyväksytty vuonna 2019. Tässä koulun alue on merkitty keskustatointojen alueeksi (C) ja osaksi keskustan kehittämisvyöhykettä. Lisäksi se on merkitty tieliikenteen melualueeksi 55 dB ja sitä ympäröi jalankulun ja pyöräilyn yhteystarve -merkintä. Vanha emäntäkoulun päärakennus on merkitty maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistoriallisesti kohteeksi (kohdenumero 1.) seuraavin merkinnöin:

- / ■ Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde.
- Rakennuksissa tehtävät korjaus- ja muutostyöt sekä lisärakentaminen tulee toteuttaa siten, että kohteen historiallinen, rakennustaiteellinen ja maisemallinen arvo ei vähene. Kohteessa toteutettavien toimenpiteiden tulee sopeutua ympäristöön. Merkittävistä korjaus- ja muutostöistä sekä lisärakentamisesta tulee pyytää museoviranomaisen lausunto. Kohteessa olevia rakennuksia ei saa purkaa ilman MRL 127 §:n mukaista lupaa.
- 1. ■ Kohteet on merkitty osayleiskaavakarttaan seuraavan numeroinnin mukaisesti:
 - Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen kohde.
 - 1. Emäntäkoulu. Suojelun perusteena Laki rakennusperinnön suojelemisesta 2010/498 ja Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/85.

Ote osayleiskaavan määräyksistä 2019. (Sweco karttapalvelu)

Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta. (Pohjois-Pohjanmaan liitto)

Pohjois-Pohjanmaan alueella voimassa olevista maakuntakaavoista 2. vaihemaa-kuntakaava on tullut lainvoimaiseksi vuonna 2016, jossa teemoina ovat olleet muun muassa kulttuuriympäristöt. Näitä on kaavaa varten inventoitu muun muassa "Arvokkaat maisema-alueet Pohjois-Pohjanmaalla" -selvityksellä sekä "Pohjois-Pohjanmaan rakennetut kulttuuriympäristöt 2015" -selvityksen kuntakohtaisella Limingan inventointiraportilla. Inventointien perusteella vanhan emäntäkoulun alue sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle Limingan lakeuden kulttuurimaisema-alueelle ja emäntäkoulun vanha päärakennus on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristökohteeksi (kohdenumero 13).

4 TAUSTA

4.1 Rakennuspaikan ja alueen historiaa

Limingan kunta sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla noin 20 km Oulusta etelään rajoittuen lännessä Perämereen ja Liminganlahteen. Liminka sijaitsee maankohoamisalueella ja tälle tyypillinen tasaisuus on näyttävimmillään juuri Limingan seudulla. Tunnetuksi Liminka on tullut lakeudesta jo 1700-luvulla kasvitieteilijä Carl von Linnén poiketessa matkoillaan alueella. Hän kirjoitti vuonna 1732 muun muassa seuraavaa: "Ei ole suurempaa kuin Kemins lohestus, Limingan niityt ja Isonkyrön pellot".¹ Maankohoamisen seurauksena syntyviä uusia niittyalueita muokattiin nopeasti pelloiksi, sillä hoitamattomina ne soistuivat. Niittyjen maisemasta Liminka onkin kehittynyt ihmisen muokkaamaksi peltojen maisemaksi, joka on määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi.²

Asutusta Limingassa on ollut tiettävästi keskiajalta lähtien. Kirkkopitäjä siitä tuli 1400-luvulla, ensimmäisen kirjallisen maininnan ajoittuessa vuoteen 1477 ja hallinto- eli nimismiespitäjä 1500-luvun puolivälissä. Asutuksen kanta-alue on sijoittunut Liminganjoen alajuoksun varrelle, nykyisestä keskustasta etelään ja lounaaseen. Tälle alueelle sijoittuvat myös selvityskohteena olevan kiinteistön rakennukset. Limingan emäntäkoulun rakennuspaikaksi ostetun Launosen tilan historia ulottuu ainakin 1600-luvun alkuun. Tältä ajalta on kirjattu merkintä Pappilan tilan maihin rajoittuvasta Juustilan talosta, josta myöhemmin erotettiin puolet Launoseksi nimettävälle tilalle. Kantatilan alueella tiedetään sijainneen vaurasta talonpoikaisasutusta jo 1500-luvulla, joten rakennuspaikan alueen historia viljelysmaana ulottunee tänne asti.³ Maanmittari Kristoffer Mört kiersi kartoittamassa Limingan alueen talojen tiluksia ja hänen kartassaan vuodelta 1707 tuleva emäntäkoulun alue on merkitty viljelysmaiksi.

1 Keränen, s. 404

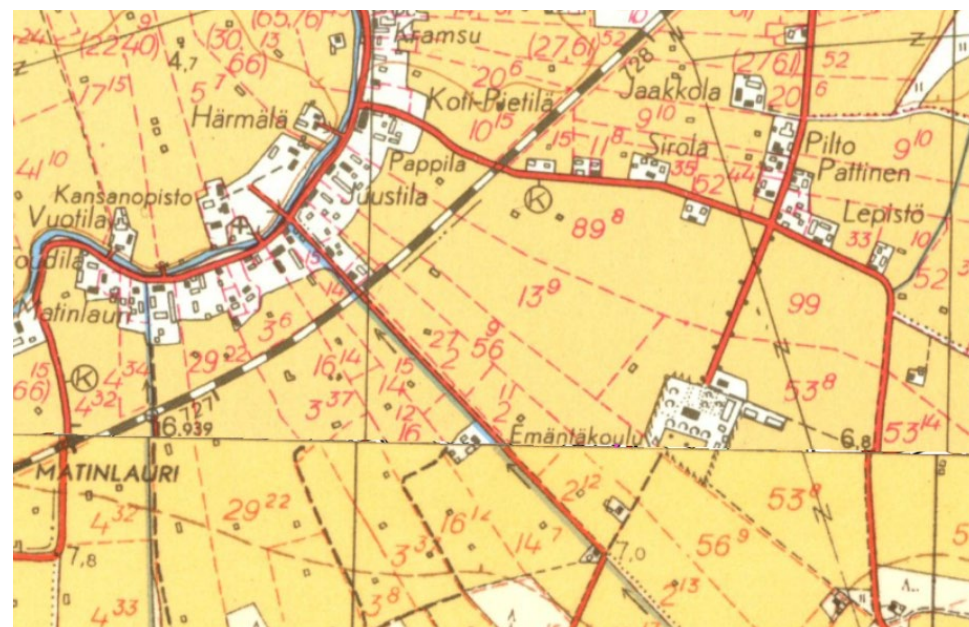
2 Arvokkaat maisema-alueet Pohjois-Pohjanmaalla, ss. 51–54

3 Kuorilehto, s. 85

Maanmittari Kristoffer Mörtin maakirjakartta Liminganjoen ympäristön tiloista vuodelta 1707.

(www.vanhakartta.fi, KA f18: 7/1)

Vuoden 1952 Maanmittauslaitoksen peruskartassa on merkitty Emäntäkoulun tila (53°) sekä viereinen Juustilan tila (13°), josta erotettuun Launosen tilaan koulun maa-alueet ennen kuuluivat. (Maanmittauslaitos)

Limingan asutus ja kirkonkylä rakentuvat pitkään joen varrelle, mutta 1800-luvun lopulla rautatien rakentamisen jälkeen asutus laajentui myös kauemmas radan pohjoispuolelle. Muilla alueilla Liminkaa hallitsivat maisemallisesti peltoaukeat ja maatalovaltainen rakentaminen. Emäntäkoulun rakentamisen aikaan 1920-luvun lopulla sen tontti sijoittuikin vielä selvästi erilleen ympäröivästä rakennuskannasta laajojen peltoalueiden keskelle. Kulku koulun alueelle tapahtui pitkään pohjoisesta nykyisen Lumijoentien kautta. Myöhemmin uudet tielinjaukset, erityisesti 1960-luvulla rakennettu koulun eteläpuolitse kulkeva valtatie E8, ovat muokanneet koulua ympäröivää maisemaa.

Koulun piha-alue ja ympäristö pysyivät pitkälti alkuperäisen mukaisina 50-luvun lopulle asti. Tällöin rakennettiin pihan pohjoiskulmalle lastenkotirakennus ja muutama vuosi myöhemmin 1962 valmistui tontin länsisivulle uusi koulurakennus sekä opettajien asuintalo. Näiden rakentamisen yhteydessä vanhalta Lumijoentieltä linjattiin uusi tieyhteys, nykyinen livarinpolkku, koulutontin länsilaidan suuntaisesti. Koulun länsipuolen peltoalueille alkoi muodostua pientaloista koostuva asuinalue.

Nykyinen emäntäkoulun alueen asemakaava on vuodelta 1987. Ympäröivän Lounosen ja Pappilanpellon alueen (pohjoinen pientaloalue, Lumijoentien koulun ohittava osuus ja peltoalueet Raahentien (E8) ja koulun tontin välillä) asemakaava on vuodelta 2004 ja koulun lounaispuolelle sijoittuvan Kaarteenahon alueen asemakaava vuodelta 2005. Valtatie E8:n ja Lumijoentien risteysalueen kaava on vuodelta 1963 jäänteenä Limingan ensimmäisestä vahvistetusta rakennuskaavasta.⁴

Ilmakuva vuodelta 1946, jossa emäntäkoulun alue erottuu laajojen peltoalueiden keskeltä. (Maanmittauslaitos)

4.2 Limingan emäntäkoulun historiaa

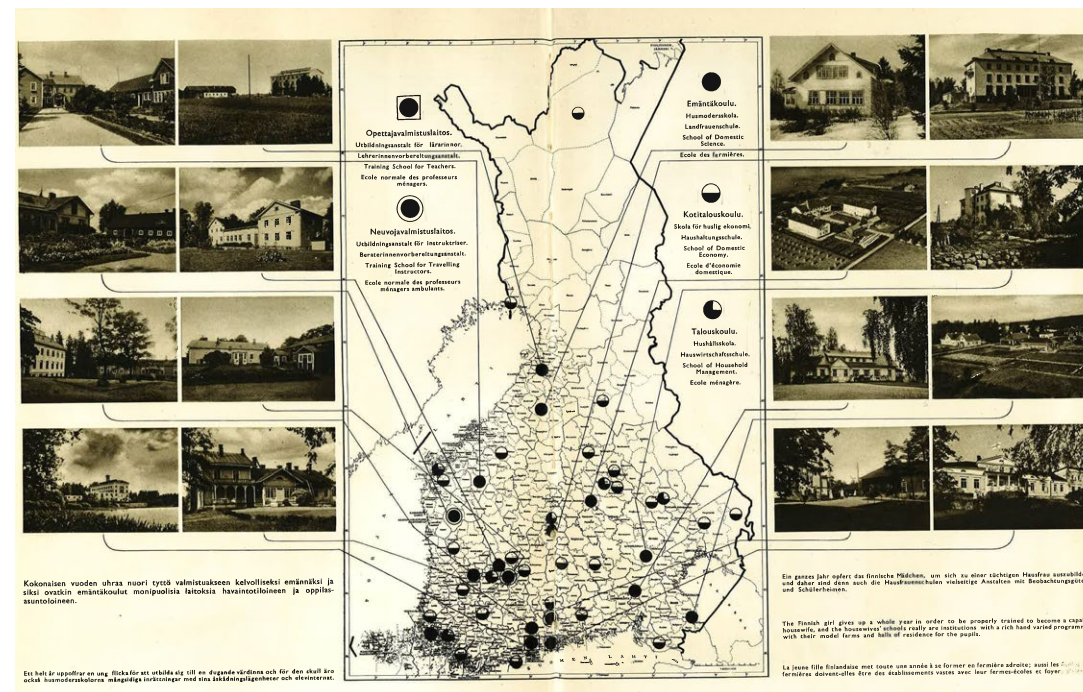
1800-luvun lopun vuosikymmeniä kuvastivat isänmaallisuus ja kansallinen herääminen. Tähän liittyi tiiviisti kiinnostus kansan valistamisesta ja yhteiskunnallisten uudistusten edistämisestä. Emäntäkouluja koskeva varhaisin kirjoitus julkaistiin vuonna 1858 Suomettaressa Agathon Meurmanin toimesta. "Kansan sivistämisestä" otsikoimassaan tekstissä Meurman kirjoitti muun muassa seuraavaa: "Naisten joukossa olisi talollisten eli talon emäntäin luokka paraiten vaikuttava kansan sivistämiseen. Sen vuoksi olisi näitä emännäksi tulevia ensialuksi parastaan saatava paremmin valistuneeksi. Se tahtoo sanoa: talontyttärille pitää saatan koulu, jossa heille kirjoittamisen, luvunlaskun sekä maantieteen, luonnon opin, Suomen historian ja yleisempien perustuksien ohessa annetaan harjoitella kaikissa emännöimiseen kuuluvissa asioissa, niin kuin ruuan laitossa, kyökkiryytimaan hoidossa, karjanhoidossa, kehräämisessä, kutomisessa, ompelemisessä j.n.e.; sillä paljonhan niitä on toimellisella talonemännällä tehtäviä ja tiedettäviä."⁵ Seuraavilla vuosikymmenillä perustettiin talouskouluja kansakoulun käyneille tytöille. Varsinaisia maaseudulle sijoitettavia emäntäkouluja ryhdyttiin perustamaan kuitenkin vasta kolmisenkymmentä vuotta Meurmanin kirjoitusta myöhemmin. Mallia kouluille haettiin muun muassa Ruotsista ja Englannista ja näistä ensimmäisiä olivat Orimattilan emäntäkoulu (1893) ja Haapaveden kasvitarha- ja keittokoulu (1892). Kotitalousopetusta antavien koulujen kukoistusaika alkoikin 1890-luvulla, josta lähtien niitä perustettiin Suomessa lähes vuosittain. Maailmansotien välisenä aikana, johon Limingan emäntäkoulunkin synty ajoittuu, perustettiin emäntäkouluja 15 kappaletta.⁶

Ajatus Limingan emäntäkoulusta tuotiin esille ensimmäisen kerran Limingan naisyhdistyksen kokouksessa vuonna 1919. Yhdistys teki aloitteen emäntäkoulun perustamisesta seitsemän vuotta myöhemmin vuonna 1926. Pian tämän jälkeen samanlaisen ehdotuksen teki Pohjois-Pohjanmaan Marttaliitto, ehdottaen sijaintipaikaksi kuitenkin Muhosta.⁷ Saman vuoden lokakuussa Ouluun kokoontui yli sadan hengen joukko perustamaan Pohjois-Pohjanmaan naisten kotitaloustoimikuntaa, jonka tavoitteena oli emäntäkoulun saaminen Oulun seudulle. Ensimmäisissä kokouksissa mahdollisia sijoituspaikkoja esitettiin useita. Limingan ja Muhoksen lisäksi sopivia maatiloja esitettiin löytyvän niin Oulunsalosta, Oulujoelta, Kempeleestä kuin Tyrnävältäkin. Anomus koulun perustamisesta päätettiin lähettää

5 Laine, ss. 75–76; Suometar 3.9.1858

6 Lehtinen, ss. 12–15

7 Keränen, s. 374

Vuoden 1939 kartta, johon merkitty tuolloin toiminnassa olleet maataloudelliset kotitalousalan opilaitokset (Maataloushallituksen kotitalousosasto, 1939)

maataloushallitukselle huhtikuussa 1927 vaikka paikka ei tuolloin ollut vielä selvinnyt.⁸

Koulun sijoituspaikasta käytiin kovaa kilpailua aina vuoden 1927 loppupuolelle, jolloin lopulta päädyttiin Liminkaan. Ratkaisuun vaikutti merkittävästi se, että tuolloin Oulun läänin maaherrana toiminut ja aktiivisesti emäntäkouluhankkeessa mukana ollut E. Y. Pehkonen kuten myös maataloushallituksen ylijohtaja, pääministeri J. E. Sunila olivat molemmat Limingasta kotoisin. Sunilan hallitus valtuutti Pehkosen ostamaan valtiolle Antti Koskelalta tämän omistaman Limingan Kirkonkylän Launosen tilan perustettavan koulun sijoituspaikaksi loppuvuodesta 1927.⁹ Ostettavaan tilaan kuului rakennusten lisäksi 14 hehtaarin peltoalue sekä noin puolet eli 80 hehtaarin ala tilan metsäsarasta.¹⁰

8 KA: Kotitaloustoimikunnan kokousten pöytäkirjat 1926–1927

9 Keränen, s. 374.

10 J. H. Kaitera: Limingan emäntäkoulun rakennuskertomus

Kuva emäntäkoulun sijoituspaikaksi myydyistä Launosien tilasta 1920-luvulla ennen vanhojen rakennusten purkua. (Kansallisarkisto)

Koulun kiinteistön omistaja ja tulevan koulutoiminnan valvoja oli valtio. Maataloushallitus asetti koulun rakennushankkeen eteenpäin viemiseksi rakennustoimikunnan, joka kokoontui ensimmäisen kerran toukokuussa 1928. Rakennusten suunnittelu ja valmistelevat rakennustyöt aloitettiin samana kesänä.¹¹ Uusi päärakennus otettiin käyttöön maaliskuussa 1930, jolloin maataloushallituksen nimittämä, koulun toimintaa ohjaava emäntäkoulun johtokunta kokoontui koulun tiloissa ensimmäisen kerran. Varsinainen vuonna 1929 annettu maataloudellista kotitalousopetusta koskevan asetuksen mukainen opetustoiminta koulussa aloitettiin syksyllä 1930, mutta jo ennen tätä järjestettiin toukokuun puolivälissä alkava kesäkurssi, jossa opetusta annettiin kotitalouden, kodin- ja puutarhanhoidon sekä ompelutöiden osalta.¹² Koulutoiminnan alkuvuosina opetusta annettiin vain lyhytaikaisilla kursseilla ja ensimmäinen kokovuotinen emäntäkoulukurssi alkoi vasta vuonna 1933.¹³

11 KA: rakennustoimikunnan kokouspöytäkirjat nro 1 ja 9

12 KA: Limingan emäntäkoulun johtokunnan kokouspöytäkirjat nro 1–2

13 Korte, s.260; Kulttuuriympäristön palveluikkuna

Limingan Emäntäkoulussa

alkaa ensi toukokuun puolivälissä noin 5 kk. kestävät kesäkurssit oppilaskutsuissa tarkemmin määrättyinä päivinä. Kursseilla annetaan opetusta kotitaloudessa, kodin- ja puutarhanhoidossa, sekä ompelutyössä. Oppilaat suorittavat kurssimaksua 50 markkaa ja sen lisäksi maksavat ruuasta 250 mk. kuukaudessa. Varattomille oppilaille annetaan avustusta 500–1,000 mk. kurssijalta oppilasta kohti.

Oppilaiksi pyrkijät, joihin tulee olla 17 v. ikä, lähettävät hakemuksensa papin- ja lääkärintodistusten, sekä kansakoulutodistuksen ja vanhempien suostumuksen seuraamina koulun johtokunnalle ennen ensi toukokuun 5 päivää.

Limingassa, huhtik. 10 p:nä 1930.
JOHTOKUNTA.

↗ Paikallisissa sanomalehdissä julkaistu ilmoitus avoimista opettajien viroista uudelle emäntäkoululle. Opetuksen alkuvuosina koululla toimi viisi opettajaa: johtajaopettajan lisäksi kaksi kotitalousopettajaa, puutarhaopettaja sekä käsityöopettaja. Koulun henkilökuntaan kuuluivat lisäksi talonmies ja karjakko. (Kansallisarkisto)

Opetusta koulussa annettiin alusta alkaen monipuolisesti. Maataloustöiden osalta opetus tapahtui omalla koulutilalla, joka käsitti alun perin peltoa 25 hehtaaria, puutarha-aluetta 0,5 hehtaaria, metsää 45 hehtaaria sekä koulun pihapiirissä päärakennuksen kanssa samanaikaisesti valmistuneen navettarakennuksen, jonne toiminnan alkuvuosina hankittiin muun muassa lehmiä, sikoja, kanoja ja hevosia.¹⁴ Laajimmillaan koulutilan pinta-ala oli lisäämään oston myötä vuonna 1959, jolloin tilan kokonaispinta-ala oli yli 120 hehtaaria.¹⁵

14 Keränen, ss. 375–376; KA: Limingan emäntäkoulun johtokunnan kokouspöytäkirjat nro 1–2

15 Korte, s.261

VIRKOJA HAETTAVANA Limingan emäntäkoulun

johtokunta julistaa täten haettavaksi seuraavat vakinaiset opettajan toimet:

- 1) Maatalousaineiden opettajan toimi,
- 2) Kaksi talousopettajan tointa,
- 3) Puutarhanhoidonopettajan toimi,
- 4) Käsityöopettajan toimi.

Palkka maatalousaineiden opettajalle 36,000 mk. vuodessa; m. ille 24,000 mk. Vakinaisia opettajatoimia koskevat pätevyysedot Asetuksessa emäntäkoulusta 31 p:ltä joulukuuta 1929.

Hakemukset todistusjäljennöksiineen ja ansioluetteloineen lähetetään allejoittaneelle ennen ensi huhtikuun 28 päivää.

Limingassa, maaliskuun 29 päivänä.
1930.
12977
JOHTOKUNTA.

← Ilmoitus ensimmäisestä Limingan emäntäkoulussa järjestetystä kesäkurssista. (Kansallisarkisto)

Oppilasmäärät olivat koulun ensimmäisinä toimintavuosina vielä pienet. Vaikka koulurakennus oli suunniteltu sisäoppilaitokseksi 30 oppilaalle, ensimmäiselle kurssille osallistui vain 18 oppilasta. Niin hakemus- kuin oppilasmäärät kasvoivat vuosien saatossa ja esimerkiksi vuonna 1981 emäntäkoulun eri linjoille pyrki yhteensä 569 oppilasta, joista opiskelemaan pääsi 98.¹⁶ Oppilasmäärien kasvun myötä koulutoiminta tarvitsi lisätilaa ja alueelle rakennettiin lukuisia lisärakennuksia 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alkuvuosina.

Emäntäkoulun päärakennus on säilynyt opetuskäytössä tähän päivään asti. Opetustoiminta on keskeytynyt tiloissa ainoastaan vuosien 1941–1944 välillä toisen maailmansodan aikana, jolloin koulun tilat luovutettiin Puolustusvoimien käyttöön. Tällöin tiloihin sijoituivat muun muassa jalkaväen koulutuskeskus sekä Puolustusvoimien pukutehdas. Limingan emäntäkoulun nimi muutettiin vuonna 1988 Limingan kotitalousoppilaitokseksi. Tällöin opetusohjelma ajanmukaistettiin ja uudistettiin, jonka myötä koulutilan toiminta lakautettiin tarpeettomana. Syksyllä 1999 koulu liittyi osaksi Pohjois-Pohjanmaan ammattiopilaitosta. Vuodesta 2003 lähtien tiloissa on toiminut Oulun seudun ammattiopisto OSAO:n turvallisuusalan opintoihin erikoistunut yksikkö.¹⁷

Limingan emäntäkoululaisia lähdössä sieniretkelle syksyllä 1932. (Kansallisarkisto)

16 Keränen, s. 375

17 Keränen, s. 377; Kulttuuriympäristön palveluikkuna

Jussi Paatela. (Aalto-yliopiston arkisto)

4.3 Limingan emäntäkoulun arkkitehti

Emäntäkoulun päärakennuksen alkuperäispiirustukset on leimattu Jussi ja Toivo Paatelan arkkitehtitoimiston leimalla. Emäntäkoulun rakennuslautakunnan kokouspöytäkirjoissa on mainittu Jussi Paatela paitsi suunnittelijana, myös tilan hankintapäätöstä tehtäessä ja uuden koulurakennuksen työmaa-aikana paikan päällä käyneenä arkkitehtina. Paatela ohjeisti paikallisia tekijöitä niin rakennusmateriaalien hankinnan ja valmistuksen suhteen kuin myös urakoitsijavalinnoissa.

Jussi Edvard Paatela (ent. Johan Edvard Pavén, 1886–1962) syntyi entisen Helsingin maalaiskunnan, nykyisen Vantaan alueella. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta lyseosta vuonna 1906, jonka jälkeen hän opiskeli arkkitehtuuria Teknillisessä korkeakoulussa, mistä valmistui arkkitehdiksi vuonna 1911. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli Tampereen teknillisen opiston opettajana, kunnes vuonna 1918 siirtyi Maataloushallituksen arkkitehdiksi. Vuotta myöhemmin hän perusti yhdessä arkkitehdiksi opiskelleen nuoremman veljensä Toivo Paatelan kanssa oman toimiston.¹⁸ Ajalle tyypillisesti veljekset työskentelivät päivisin virka-arkkitehteina ja hoitivat toimiston suunnittelutöitä ilta-aikaan.

18 verkkolähde: mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/jussi-paatela

Paateloiden suunnittelema Järvenpään kotitalousopettajaopisto (1928). (Kansallisarkisto)

Vuoden 1918 kansalaissodan jälkeinen aika Suomessa muutti merkittävästi ajan arkkitehtien toimenkuvaa. Aiemmin arkkitehdit olivat suunnitelleet lähinnä yksityisille tahoille, mutta nyt valtio ja kunnat toimivat yhä useammin toimeksiantajina. Paateloiden merkittävimpiä 1920-luvun suunnitelmia olivat muun muassa Tampereen kaupunginkirjasto (1925), Helsingin yliopiston anatomian laitos (1928), Atlas-pankki (1929, Helsinki) sekä Keski-Suomen keuhkotautiparantola (1929). Nämä kaikki olivat kilpailuvoittoja, joihin Paatelat osallistuivat ahkerasti 1920-luvulla.¹⁹

Jussi Paatelan työvuodet Maataloushallituksen palveluksessa vuosina 1918–1923 ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen, että Paateloiden toimisto valikoitui lukuisten valtion omistamien maatalousalan oppilaitosten suunnittelijaksi 1920- ja 1930-luvuilla. Näistä merkittävimpiä kohteita Limingan emäntäkoulun ohella ovat muun muassa Järvenpään kotitalousopettajaopisto, joka valmistui pari vuotta ennen Limingan emäntäkoulua vuonna 1928. Tätä varten Paatela tutustui toteutettujen vastaavien oppilaitosten rakennuksiin ja sisustuksiin kolmen viikon mittaisella opintomatalla muun muassa Tukholmaan, Göteborgiin ja Osloon.²⁰ Järvenpään opisto toimikin mallina Paateloiden myöhemmin suunnitteleuille pienemmillä emäntäkouluille, jotka tyyliään ja tilaratkaisuiltaan muistuttivat toisiaan.

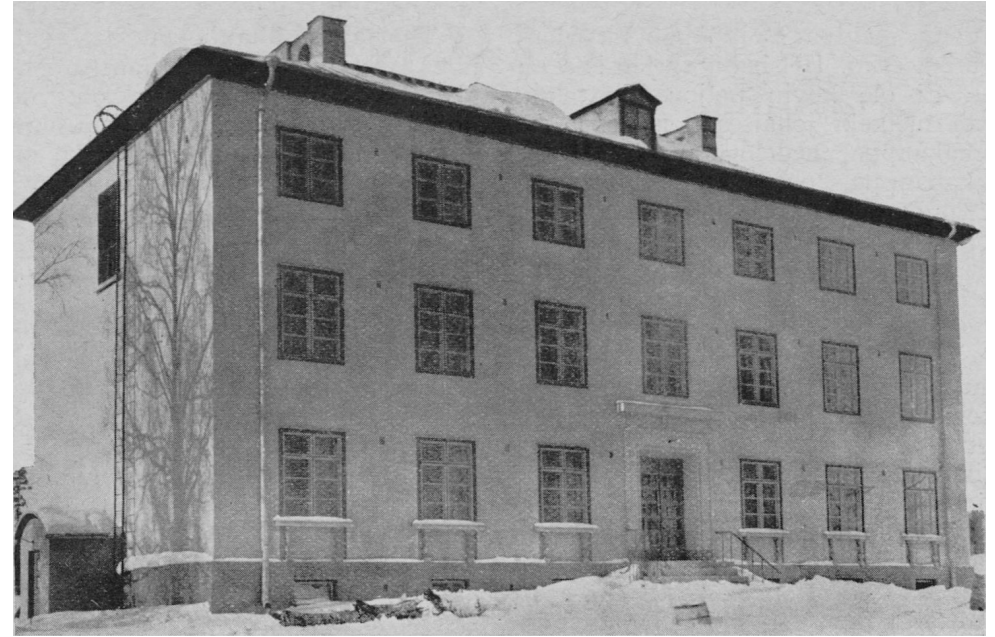
19 Havu, s. 8

20 Punta, s. 33

Paateloiden suunnitelmat edustivat aina 1930-luvun alkupuolelle asti niin sanottua pohjoismaista tai 1920-luvun klassismia. Suunnitelmien muotokieli oli monumentaalista pelkistetyin, symmetrisin julkisivuin, mikä muun muassa maatalousoppilaitosten suunnitelmissa on selkeästi havaittavissa. Suunnitelmien arkkitehtuuri muuttui kohti pelkistetympää tyyliä vuosikymmenen vaihteeseen tultaessa muuttuen vähitellen kohti funktionalismia. Jussi Paatela tuli myöhemmin tunnetuksi etenkin sairaalasuunnittelijana, mihin funktionalismin pelkistetty muotokieli erinomaisesti sopi ja hänen merkittävimmät sairaalasuunnitelmansa kuten Helsingin yliopiston naisten sairaala ja Turun lääninsairaala edustavat puhdasta funktionalismia.

Paatelan veljesten tiet erosivat vuonna 1930, jolloin molemmat jatkoivat suunnittelutyötä omissa toimistoissaan. Jussi Paatela toimi suunnittelutyön lisäksi koko uransa ajan opetustehtävissä. Vuosina 1923–1930 hän toimi Teknillisen korkeakoulun rakennusopin lehtorina ja vuonna 1930 hänet nimitettiin professoriksi. Vararehtorina hän toimi vuonna 1940 ja rehtorina 1943–1946. Professorin toimesta hän jäi eläkkeelle vuonna 1949, mutta jatkoi eläkevuosinaan vielä suunnittelutyötä sairaalasuunnittelun saralla kollegojensa ja poikansa arkkitehti Veli Paatelan kanssa.

Paateloiden suunnittelema Säämingin emäntäkoulu (1930). (Kansallisarkisto)

4.4 Rakennusajan arkkitehtuurin ominaispiirteitä

Arkkitehtuurissa kansallisromanttinen tyyliuuntaus alkoi Suomessa väistyä vähitellen jo 1900-luvun toisella vuosikymmenellä. Tämän yleisimmin jugendiksi nimitetyn kauden jälkeen siirryttiin kohti pelkistetympää tyyliä ja symmetriaa, jolloin klassiset koristeaiheet, kuten pylväsjärjestelmät ja selkeät julkisivua jakavat lista-aiheet tulivat yleisemmiksi.

1920-luvulla arkkitehtuurin pelkistyminen jatkui edelleen. Vaikutteita otettiin paitsi kotimaisesta empiretyylistä sekä Ruotsin ja Tanskan klassisesta arkkitehtuurista, myös suoraan Italiasta. Tämä näkyi erityisesti rakennusten sijoittelussa ympäristöön. Yksi syy tyylin pelkistymiselle oli ensimmäinen maailmansota ja tätä seurannut rakennusaineiden materiaallipula, mutta toisaalta pelkistäminen muodostui ihanteeksi ja vastapainoksi sitä edeltäneelle kansallisromantiikan runsaalle muotokielelle. Suunnittelussa pyrittiin korostamaan ajattomia selkeitä perusmuotoja ja harkittuja mittasuhteita, eräänlaista palaamista kansanperinteen yksinkertaisuuteen.

Muutos kohti klassisempaa arkkitehtuurin ilmaisua tapahtui yhtäaikaaisesti kaikissa pohjoismaissa, ja kansalaissodan katkaisemat yhteydet naapurimaihin palautuivat pian ennalleen korostaen pohjoismaista yhteenkuuluvuutta. Suuntausta onkin kutsuttu paitsi 20-luvun klassismiksi, myös pohjoismaiseksi klassismiksi. Julkisivujen sommittelu muuttui aiheiltaan kevyemmäksi sileän rapatun pinnan osuuden kasvaessa suhteessa koristeaiheihin ja materiaalihostein sommiteltuihin pintoihin. Harkiten käytettävät klassiset koristeaiheet valittiin vapaasti vanhoista tyyliopeista poiketen ja suosittuja julkisivujen koristeaiheita olivat muun muassa medaljongit, kasvinauhat ja pilasterit. Julkisivuja myös jäsenneltiin leveillä kerroksia korostavilla listoituksilla. Julkisivun keskiakselille sijoitettavia sisäänkäyntejä taas korostettiin kehysaiheilla ja julkisivupinnasta nousevilla ornamenteilla.²¹

1920-luvun loppua kohden julkisivujen koristeaiheista luovuttiin vähitellen kokonaan siirryttäessä 1930-luvun funktionalistiseen tyyliuuntaukseen. Useat tämän ajan suunnitelmat edustivatkin eräänlaista siirtymätyyliä, eikä niitä voida suoraan luokitella kumpaankaan tyyliuuntaan kuuluviksi.

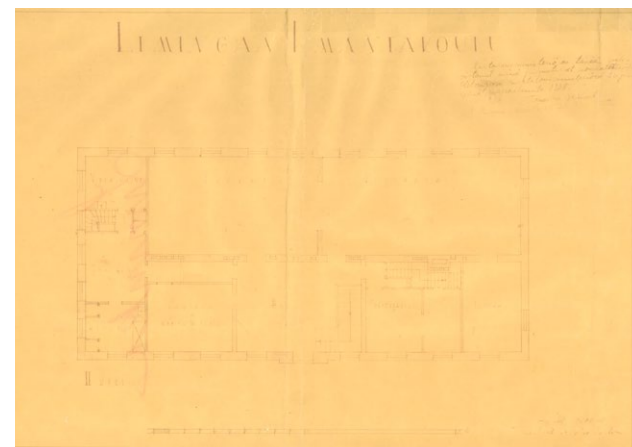
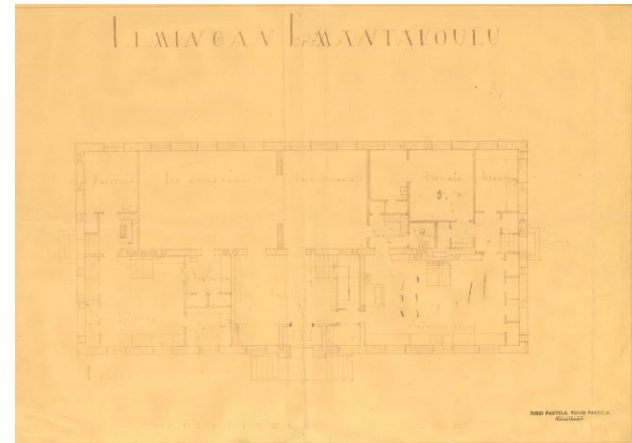
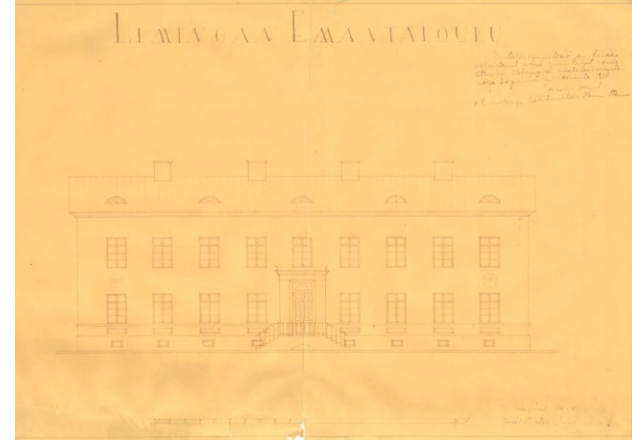
Jussi Paatelan suunnittelema Kinkomaan parantola (1930) edustaa hyvin 1920-luvun lopun arkkitehtuurin siirtymävaihetta klassismista funktionalismiin. Rakennuksen symmetrisesti sijoittuva ja horisontaalisesti liioiteltu, koristeellinen pääsisäänkäynti erottuu pelkistetyistä julkisivusta. Kuvassa näkyvä terveysikkunan tyyppi on sama, jota Paatela käytti Limingan emäntäkoulussa. (Museoviraston kuva-arkisto)

4.5 Suunnitteluhistoria ja rakentamisen vaiheet

Emäntäkoulun rakentamisen vaiheet on koottu maataloushallituksen nimeämän emäntäkoulun rakennuslautakunnan kokouspöytäkirjojen sekä lautakunnan sihteeri J. H. Kaiteran rakennustöiden valmistumisen jälkeen joulukuussa 1930 laatiman "Limingan emäntäkoulun rakennuskertomus" -nimellä otsikoidun muistion avulla. Lautakunta kokoontui vuosien 1928–1930 välillä yhteensä yli 80 kertaa, joista 54:stä on laadittu pöytäkirja. Sen jäseniksi oli nimetty liminkalaiset maanviljelijät Seppo Matturi, Jaakko Heimo ja J. H. Kaitera. Matturin korvasi pian toimikunnan kokoamisen jälkeen maanviljelijä ja kansanedustaja Samuli Tuomi-koski Matturin sairastumisen vuoksi. Kokouspöytäkirjoja säilytetään Kansallisarkiston Oulun yksikön arkistossa.

Lautakunta kokoontui ensimmäisen kerran toukokuun lopulla vuonna 1928 ja sen ensimmäisiä tehtäviä oli koulun käyttöön ostetun Launosen tilan noin 14 hehtaarin laajuisen peltojen hoitotöiden järjestäminen ennen varsinaisen koulutoiminnan alkamista. Tulevan koulurakennuksen valmistelutyöt aloitettiin myöhemmin samana kesänä. Rakennusmateriaalit pyrittiin hankkimaan ja tekemään mahdollisimman pitkälle paikallisista materiaaleista työmaalla. Pöytäkirjamerkintöjen mukaan Jussi Paatelan valinta koulun arkkitehdiksi oli tiedossa jo kesällä 1928 ja häneltä tiedusteltiin sopivan runkomateriaalin valintaa punatiilen ja sementtitiilen välillä ja myöhemmin tarkempia valmistusohjeita tiilien tekoa varten sekä muitakin ohjeistusta sopivien rakennusmateriaalien valintaa varten. Kestävemmän punatiilen valinta kaatui lopulta korkeampiin kustannuksiin ja koulun rakentamisessa käytetyt sementtitiilet valmistettiin loppukesän 1928 aikana paikan päällä lähialueiden rakennusaineista ja säilöttiin huolella talveksi seuraavana keväänä alkavia rakennustöitä varten. Samalla kerättiin alueelta rakentamiseen sopivaa kivi- ja puuainesta. Materiaaleista osa saatiin myös lahjoituksina kuluvan syksyn ja talven aikana ennen rakentamisen aloitusta.

→ Vuoden 1928 suunnitelmia, joita ei toteutettu: Päärakennuksen julkisivu pohjoiseen ja pohjapiirrokset ensimmäisen ja toisen kerroksen osalta. (OSAO)

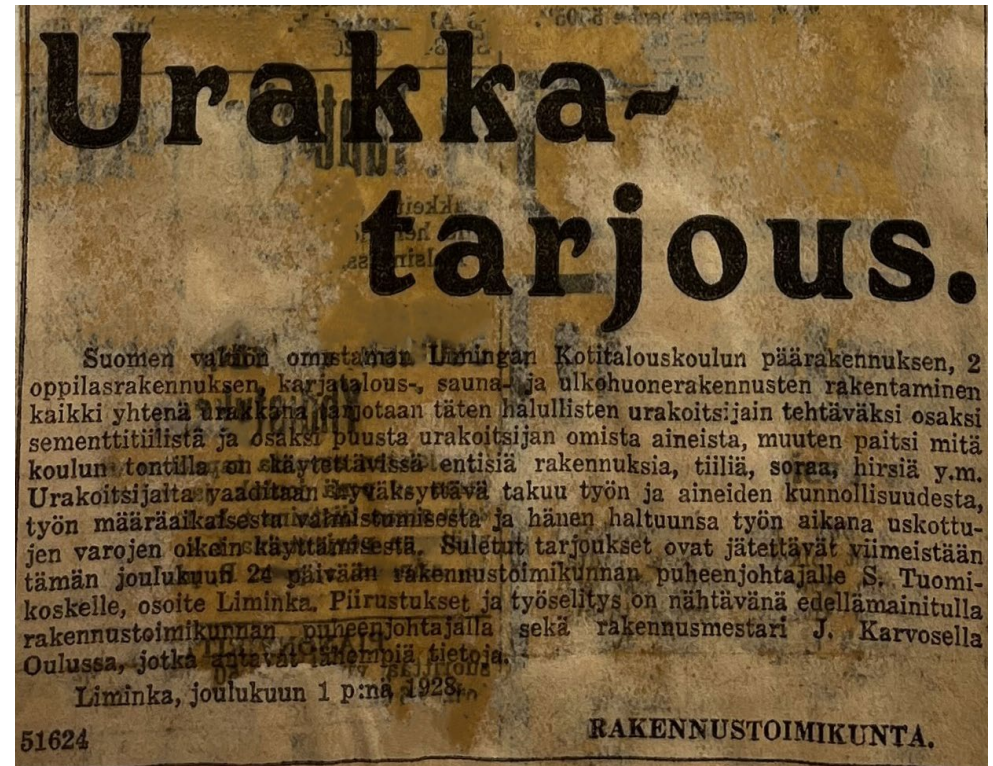
Arkkitehti Paatela vieraili rakennuspaikalla elokuun 1928 alussa. Tällöin tilan olevat asuinrakennukset mitattiin ja niiden tulevia käyttötapoja ja muutoksia suunniteltiin yhdessä rakennustoimikunnan kanssa. Myös alueelle tulevien uudisrakennusten paikat määriteltiin samalla kun rakennusalueen pohjarakenteet tutkittiin.

Paatelan suunnitelmat uudisrakennuksille sekä olevien rakennusten muutoksille valmistuivat marraskuussa ja maatalousministeriö vahvisti nämä noudatettaviksi 26.11.1928. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan vanha Launosen tilan hirsirakenteinen päärakennus tuli kunnostaa ja laajentaa opiskelijoiden asuinrakennukseksi. Oppilasasuntoja suunniteltiin sijoitettavaksi myös tämän vieressä sijainneeseen yksikerroksiseen vanhaan hirsirakennukseen. Tulevaan uuteen tiilirunkoiseen päärakennukseen oli suunniteltu tilat opetukselle sekä opettajien ja henkilökunnan asunnoille. Uudisrakennuksessa oli kellarin lisäksi kaksi kerrosta ja ulla, pohjaratkaisun perustuessa huonetilojen sijoitteluun keskimuurin ja rakennuksen keskelle sijoittuvan avaran porrasaulan ympärille. Suunnitelmiin kuului lisäksi kaksi talousrakennusta sekä erillinen käymälärakennus.

Rakennuslautakunta sai suunnitelmat tarkasteltavikseen joulukuun alussa ja urakkatarjouspyyntöilmoitukset lähetettiin paikallisiin sanomalehtiin viipymättä. Tarjouksia saatiin yhteensä viisi kappaletta, jotka kaikki kuitenkin ylittivät rakennustoimikunnalla käytössä olleet rahavarat. Tämän seurauksena tammikuun 1929 alussa arkkitehti Paatela, rakennustoimikunnan edustaja Kaitera sekä maataloushallituksen ylijohtaja Sunila kävivät neuvottelut kahden edullisimman tarjouksen tekijän kanssa Paatelan kotona Helsingissä. Neuvotteluisissa sovittujen urakkaan tehtyjen muutosten myötä²² työ päädyttiin tarjoamaan Maaseudun rakennustoimiston kautta tarjouksen tehneille hyvinkääläisille rakennusmestareille K. Osk. Koivisto ja J. Wiinikka 1 540 000 markan hintaan. Urakkasopimusten teon jälkeen rakennustoimikunta haki rakennustöille myös paikallista valvojaa, jonka toivottiin olevan ”pätevä sementti ja rautapetoonialaa tunteva rakennusmestari”. Tähän tehtävään valittiin rakennusmestari J. Kankaanpää Kempeleestä.

Rakennustyöt aloitettiin tammikuussa vanhan päärakennuksen korjaus- ja muutostöillä. Pian kävi kuitenkin ilmi, että hirsirungon lahovauriot olivat niin suuret, ettei rakennus ollut enää korjauskelpoinen. Maataloushallituksen ylijohtajan ja arkkitehdin kanssa käytyjen

²² Suunnitelmista poistettiin tässä vaiheessa muun muassa korkkimatot lattiapinnoitteina sekä kaikki maalaustyöt. Käytävien sementtirakenteiset portaat muutettiin puurakenteisiksi ja julkisivuissa räystäiden muuratut koriste-listat muutettiin puulistoituksiksi. Lisäksi luovuttiin matalan oppilasrakennuksen toteutuksesta kokonaan, ajatuksella että paikalliset opiskelijat majoittuisivat alkuvaiheessa kodeissaan.

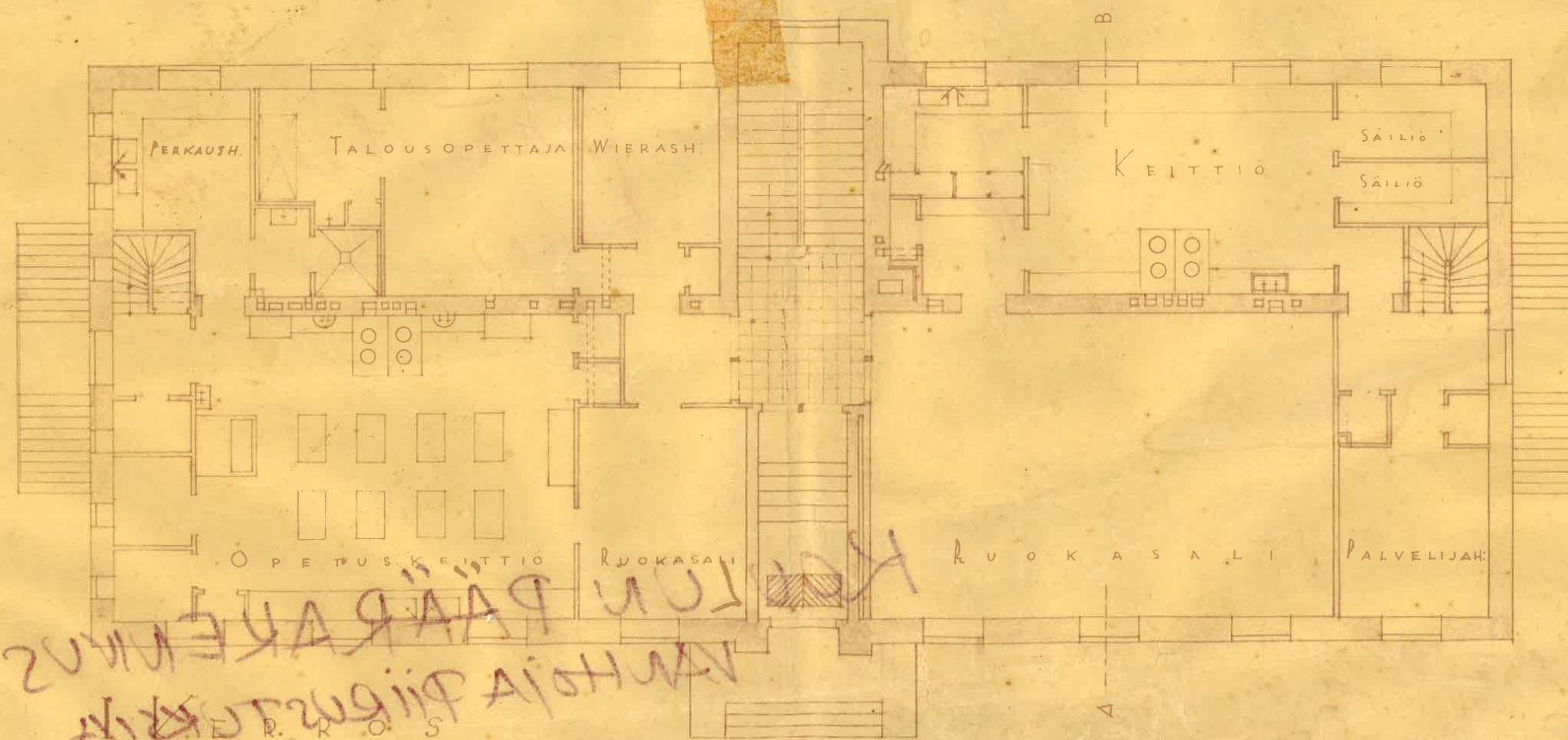

Paikallisissa sanomalehdissä julkaistu ilmoitus emäntäkoulun urakkatarjouksia varten. (Kansallisarkisto)

neuvottelujen päätteeksi suunnitelmia muutettiin siten, että erillinen oppilasrakennus poistettiin suunnitelmista ja oppilaiden asuintilat siirrettiin tulevaan päärakennukseen lisäämällä siihen kolmas kerros. Samalla pohjakaavioita tehostettiin ja muun muassa komea porrasaula korvattiin vaatimattomammalla kaksivartisella pääportaalla ja keskikäytäväratkaisulla.

LIMINGAN EMÄNTÄKOULU

K O U L U J A O P E T I L A S R A K E N N U S

Vuoden 1929 muutettuja suunnitelmia,
joiden mukaisina päärakennus toteutettiin:
ensimmäisen kerroksen pohjapiirros. (OSAO)

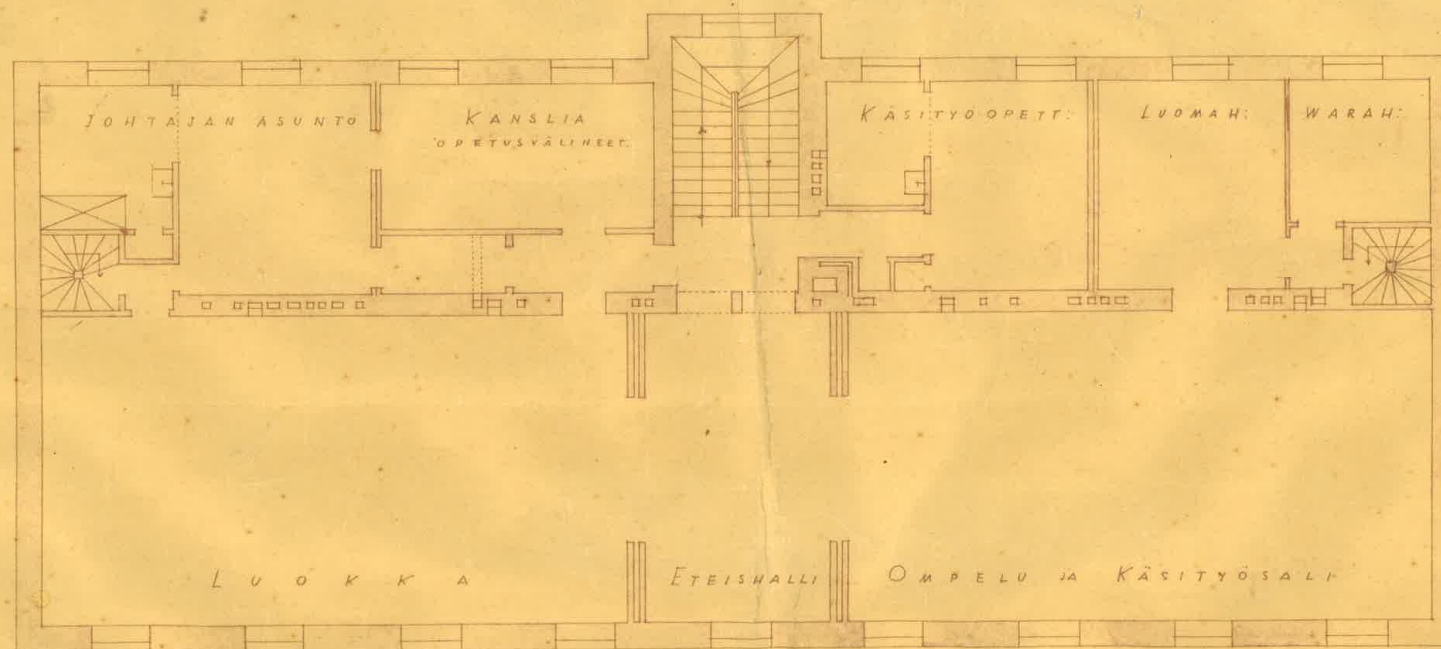
J. J. PATELA, T. J. PATELA
ARHITSEIT

UKI ARKKITEHDIT

LIMINGAN EMÄNTÄKOULU

KOULU JA OPPILASRAKENNUS

II KERROS

Vuoden 1929 muutettuja suunnitelmia, joiden mukaisina päärakennus toteutettiin: toisen kerroksen pohjapiirros. (OSAO)

1:100

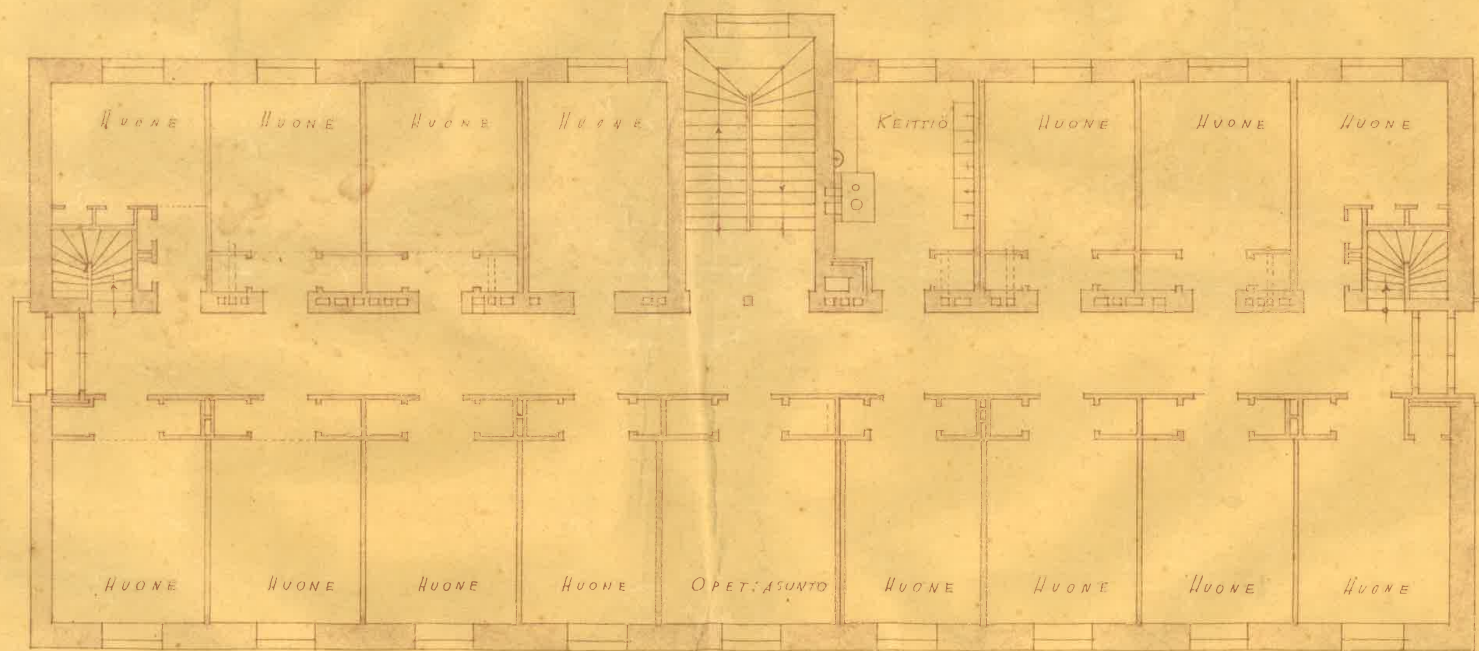
JUSSI PÄTELA, TONO PÄTELA
ARKKITEHDIT

UKI ARKKITEHDIT

LIMINGAN EMÄNTÄKOULU

K O U L U J A O P P I L A S R A K E N N U S

III KERROS

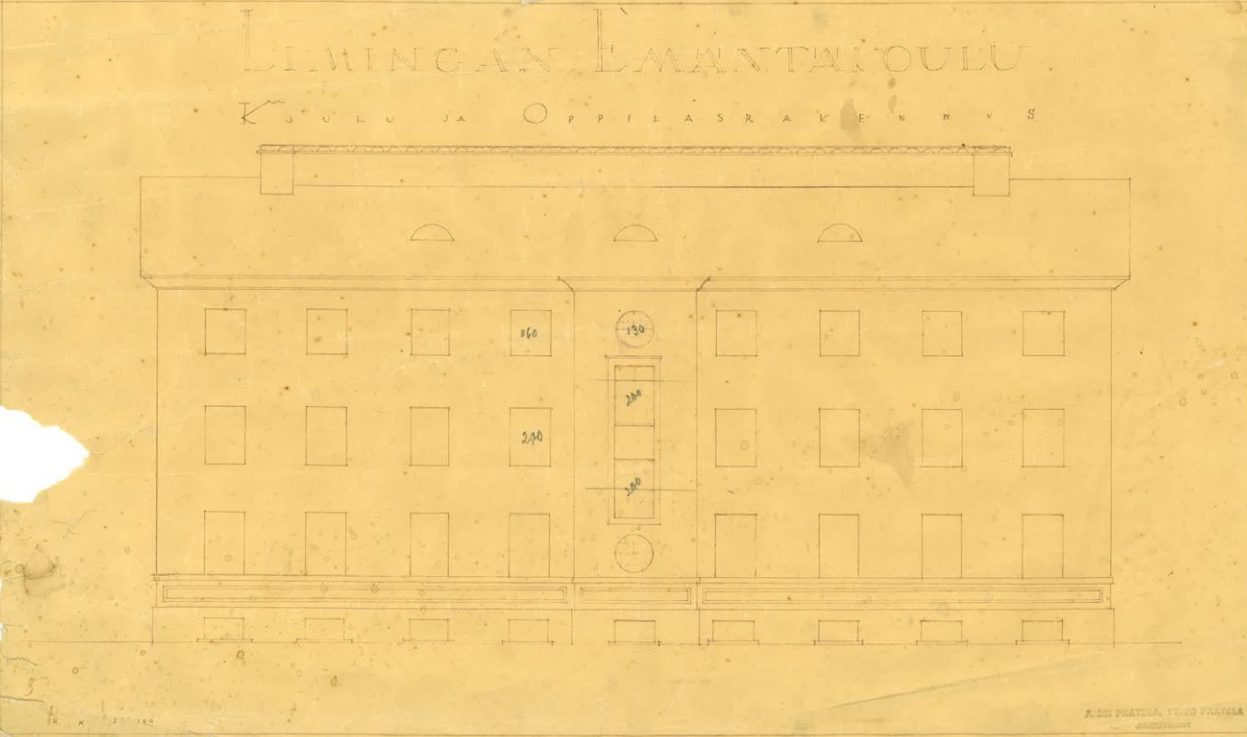
Vuoden 1929 muutettuja suunnitelmia, joiden mukaisina päärakennus toteutettiin: kolmannen kerroksen pohjapiirros. (OSAO)

JUSSI PAAVELA, YOUNG PAAVELA
ARKKITEHDIT

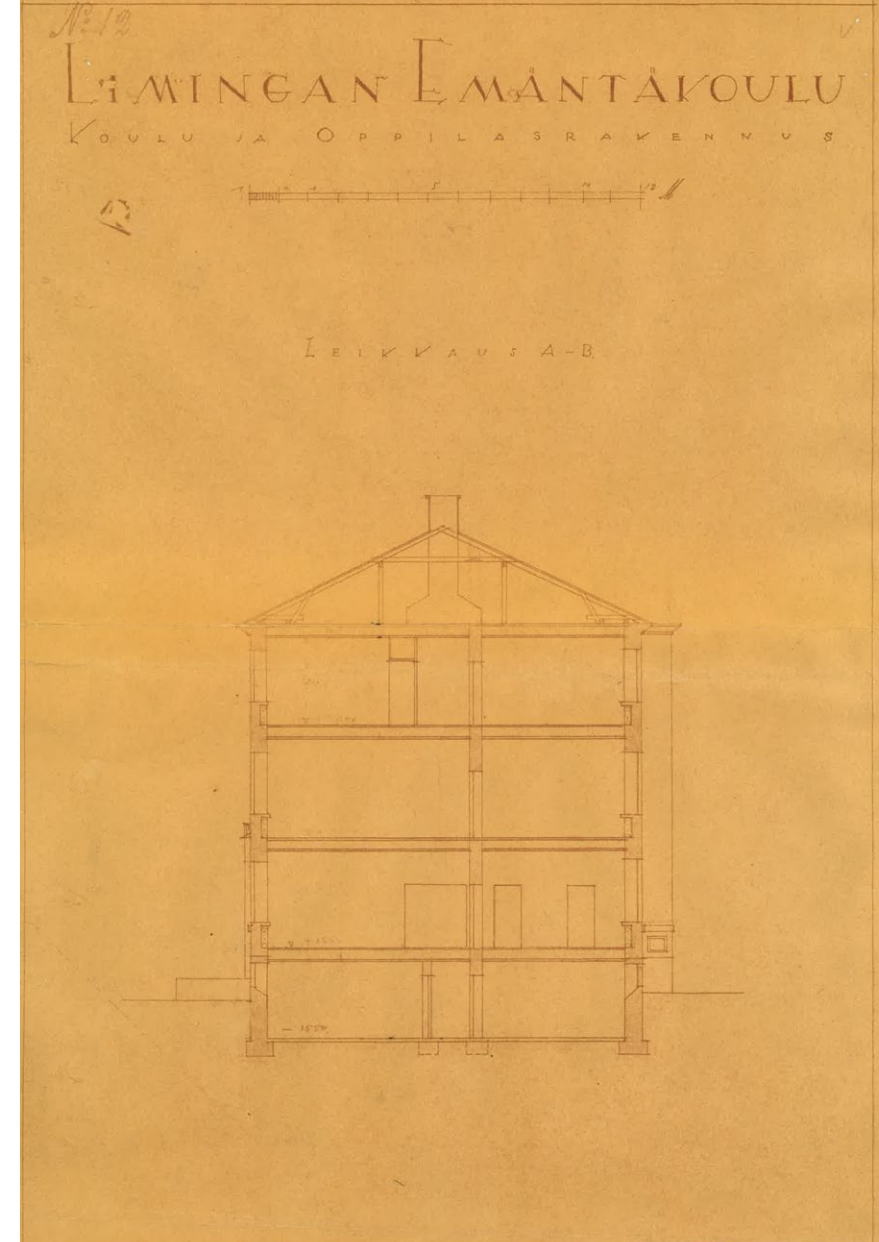
UKI ARKKITEHDIT

Vuoden 1929 muutettuja suunnitelmia, joiden mukaisina päärakennus toteutettiin: julkisivu etelään ja leikkaus A-B. (OSAO)

Suunnitelmien muutosta pidettiin rakennuksen ulkoasun kannalta epäedullisena. Muistioon on kirjattu maininta ”kaunistyyllisen koulurakennuksen muutoksesta suhteetoman korkeaksi”, mikä on mahdollisesti kuvastanut myös arkkitehdin mielipidettä suunnitelmanmuutoksesta. Piharakennusten osalla erilliseksi suunniteltu kanala sijoitettiin osaksi uutta karjatalousrakennusta, jolla saatiin rakennuskustannukset pysymään aiemmin tehdyn urakkasopimuksen mukaisina.

Rakennustyöt pääsivät vauhtiin maaliskuun alussa lopullisten suunnitelmien myötä. Urakoitsijan käyttöönotettaman ”amerikkalaisen rakennustavan eli rautabetonisen rungon varaan rakentamisen” myötä rakennustyöt etenivät siten, että koulurakennuksen harjannostajaisia vietettiin jo heinäkuun 6. päivänä kesällä 1929. Rakennus valmistui saman vuoden lopulla siten, että lopputarkastus pidettiin lääninarkkitehti Heikki Lankisen toimesta joulukuun viimeisinä päivinä.

Järvenpään kotitalousopettajaoppilaitoksen opetuskeittiö, joka toimi mallina Limingan emäntäkoulun opetuskeittiölle. (Museovirasto, kuvaaja UA Saarinen 1948)

Rakennustöiden aikana työmaalla vieraili muun muassa maataloushallituksen opetusosaston kotitaloustarkastaja Elina Kanervio, joka oli tunnettu suomalaisen kotitalousopetuksen ja emäntäkoulujärjestelmän kehittäjänä. Kanervion ehdotuksesta valvoja Kankaanpää kävi tutustumassa edellisenä vuonna valmistuneen Järvenpään kotitalousopettajaopiston keittiöön ja kanalaan, joiden mallin mukaan kyseiset tilat Limingassa varusteltiin. Järvenpään rakennusten suunnittelusta oli vastannut Paateloiden toimisto ja opetuskeittiön suunnittelusta erityisesti sisustus- ja keittiösuunnittelustaan tunnettu arkkitehti Elna Kiljander.²³

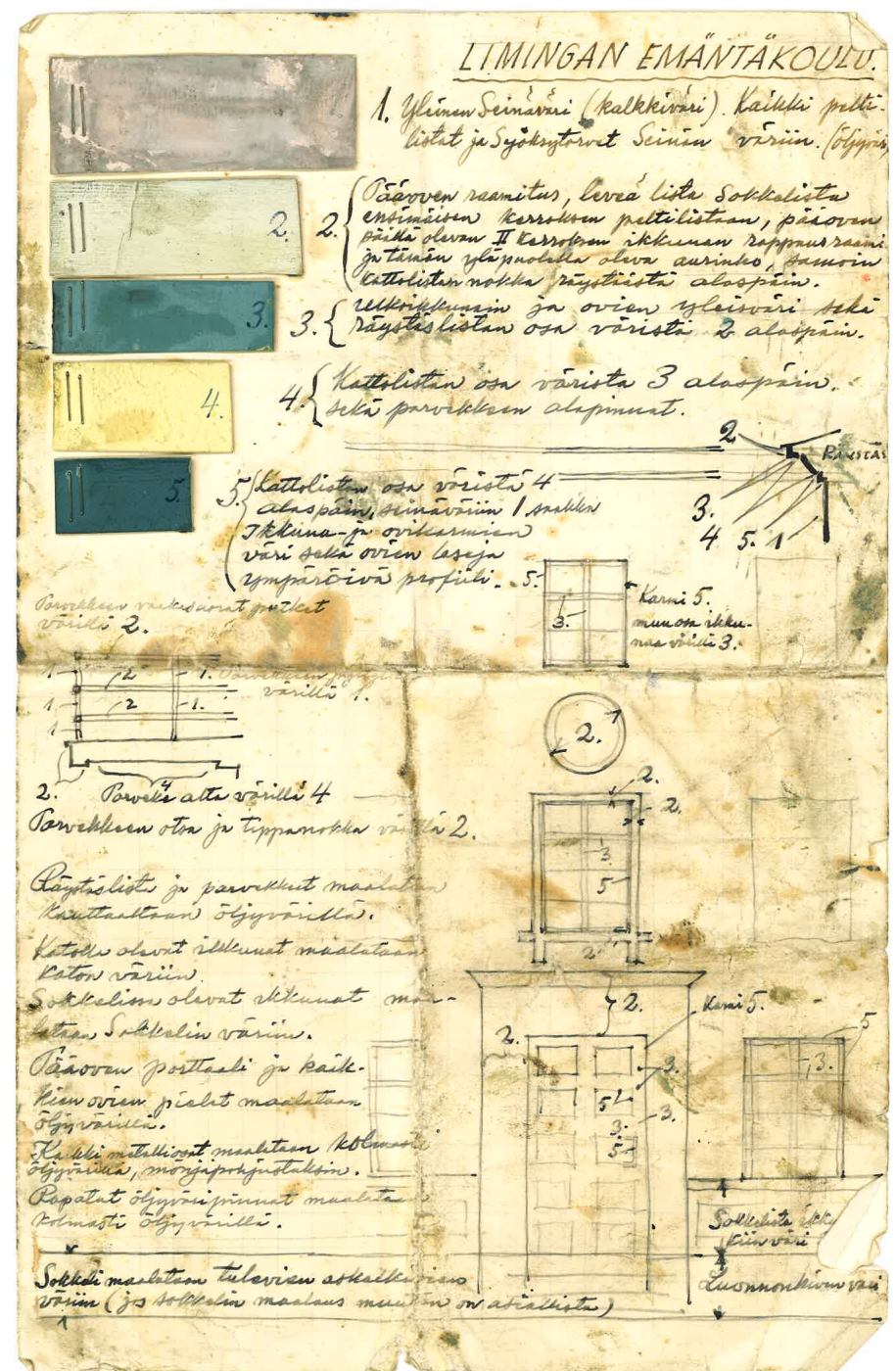
Kesällä 1930 valmistunut asuinrakennus kuvattuna valmistumisensa jälkeen. (Kansallisarkisto)

Alkuperäisten rakennustöiden valmistumisen aikoihin kävi ilmi, että koulun alueelle tarvittiin lisätilat muun muassa talonmiehen, lämmittäjän ja karjakon asuntoja sekä käymälätiloja varten. Suunnitelmat tarvittavalle uudisrakennukselle laadittiin Paateloiden toimistossa ja maaliskuussa 1930 tehtiin urakkasopimukset liminkalaisten kirvesmiesten Aappo Kannin-aisen ja Joonas Ruonakosken kanssa tämän rakentamisesta koulun piha-alueelle. Puurunkoinen rakennus valmistui heinäkuussa 1930 ja se käsitti neljä asuinhuoneistoa, halkovajan ja käymälän.

Koulun alueelle myöhemmin lisättyjen rakennusten toteutusajankohtia sekä alkuvuosina tehtyjä korjaus- ja muutostöitä voi arvioida emäntäkoulun johtokunnan kokouspöytäkirjamerkintöjen perusteella. Rakennustöitä olivat muun muassa halkosuoja ja puimaladon rakentaminen kesällä 1930, puintivajan toteutus kesällä 1932 rakennusmestari Jaakko Keinäsen ja Juho Häkkisen toimesta sekä kasvihuoneen, kellarin ja suojaistutusten toteutus vuosien 1934–1935 aikana.

Alun perin säästösyistä urakasta poistetut maalaustyöt suoritettiin vaiheittain siten, että päärakennuksen sisätilojen sekä pienempien puupinnoitteisten rakennusten maalaus suoritettiin vuonna 1932 ja päärakennuksen ulkomaalaus lopulta vasta vuoden 1939 aikana. Värisuunnitelmat näille töille teki arkkitehti Jalmari Peltonen, joka tuolloin hoiti maataloushallituksen suunnittelutehtäviä omassa toimistossaan, mutta oli 1920-luvun alkupuolella työskennellyt myös Paateloiden toimistossa.

→ Alkuperäinen Jalmari Peltosen ulkovärisuunnitelma. (OSAO)

5 ARKKITEHTUURI

5.1 Ympäristö ja piha-alue

Emäntäkoulun piha-alue suunniteltiin alun perin maataloushallituksen tarkastajan, puutarhuri Katri Antilan toimesta.²⁴ Näistä suunnitelmista ei ole jäljellä dokumentaatiota, mutta vanhoja ilmakuvia tarkastelemalla suunnittelun periaatteet ovat helposti havaittavissa.

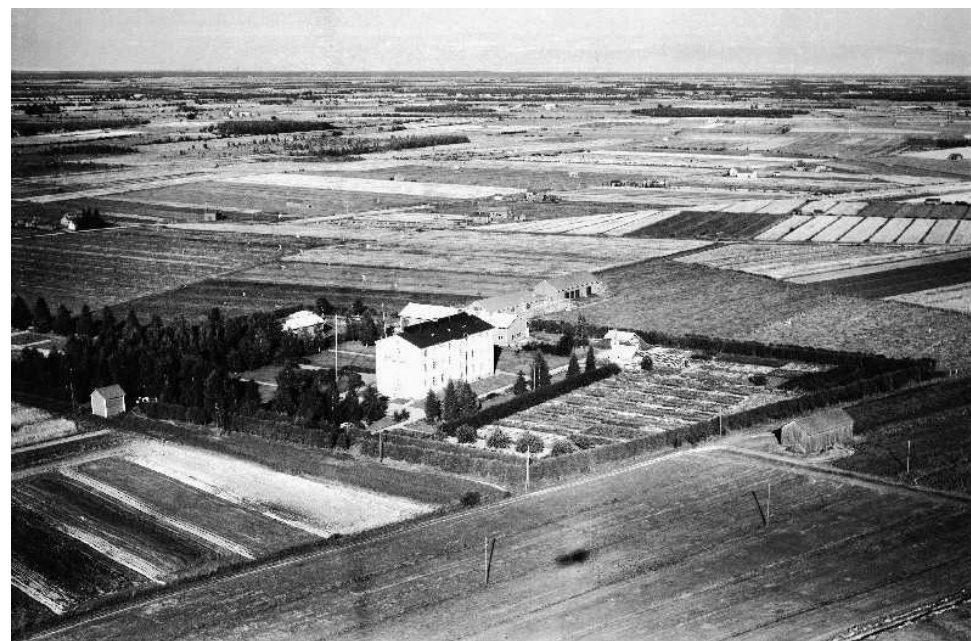
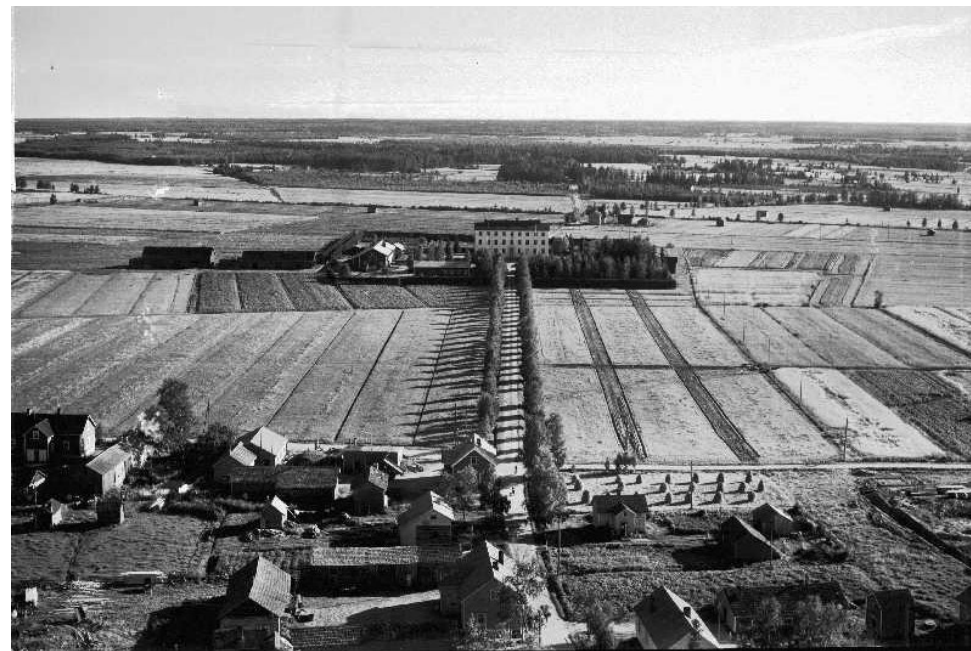
Limingan emäntäkoulun päärakennuksen ympärille levittäytyvät piha-alueet edustivat Suomessa 1910–20 luvuilla yleistä arkkitehtonisen eli muotopuutarhan tyyliä. Sen perustana oli puutarhan jäsentely suoralinjaisiin, symmetrisiin ja akseleihin pohjautuviin osiin. Suunnitelman lähtökohtana oli rakennus ja sen arkkitehtuuri sekä puutarhan ja rakennuksen välinen yhteys. Suunnittelussa kiinnitettiin huomioita muun muassa puutarhan tiilalliseen jäsentelyyn luomalla ulkoilmahuoneiden sarjoja. Puutarha jaettiin eri osa-alueisiin, kuten kukkatarhoiksi, säännöllisiksi nurmikentiksi sekä pensas- tai puustokortteleiksi, hyötytarhan sijoituksessa erilleen aitarakenteiden taakse. Puista ja pensaista tehtiin viherseinämiä, joilla muodostettiin ja rajattiin tiloja.²⁵

Heti valmistumisensa jälkeen Limingan emäntäkoulun piha-alue muodostui päärakennuksen ympärille suoraan kulmaan väljästi sijoittuvista navetasta ja pienemmästä asuinrakennuksesta. Launosen tilan vanhasta rakennuskannasta ainoana jäljelle jäänyt pieni aitarakennus sijoittui muista rakennuksista etäämmälle pihan luoteiskulmaan. Ympäröivät piha-alueet jaettiin siten, että rakennusten keskelle pääjulkisivun eteen muodostui toimintoja yhdistävien sorapolkujen jakama laaja nurmikentistä koostuva puistoalue. Pihaa hallitsi päärakennuksen keskiakselin suuntaisesti kulkeva suora peltoalueita halkova tie. Tien molemmin puolin istutettiin säännölliset koivurivit, jotka loivat vaikuttavan pitkän perspektiivin ympäröivien peltoalueiden kanssa rakennusta lähestyttäessä. Tie päättyi pääsisäänkäynnin eteen muodostettuun puolipyöreään aukioon, jota korostamaan istutettiin symmetrisesti pensasaidanteita.

Ilmakuvat vuodelta 1953 kuvattuna puiden reunustaman pääväylän suuntaisesti sekä lounaasta käsin.
(Veljekset Karhumäki Oy)

24 Rakennustoimikunnan kokouspöytäkirja nro 38 (18.10.1929)

25 Punta, ss. 29–31

Järvenpään kotitalousopettajaopisto ympäristöineen vuonna 1936. (Keravan museopalvelut, kuvaaja Veljekset Karhumäki Oy)

Hyötytarha-alueet sijoitettiin piha-alueista erilleen päärakennuksen eteläpuolelle, jossa ne rajattiin päärakennuksen puisto-alueesta viheraidanteilla. Koulun piha- ja puutarha-alueet rajattiin ympäröivästä peltomaisemasta näyttävällä koko koulualueita kiertävällä kuusiaidalla. Rajatun piha-alueen itäpuolelle sijoitettiin eläinten laidunalueet myöhemmin rakennettavien puimavajan ja elosuojarakennuksen yhteyteen.

Suomalaisen arkkitehtonisen puutarhasuunnittelun merkittävimpiä edustajia oli puutarha-arkkitehti Bengt Schalin (1889–1982), joka on suunnitellut Järvenpään kotitalousopettajaopiston puutarhan vuonna 1928.²⁶ Tämän puutarhan keskeiset teemat ovat samantyyppiset kuin Limingan emäntäkoulun puutarhassa pääjulkisivua korostavine keskikäytävään seileineen. Järvenpään puutarha onkin ilmeinen esikuva Limingan emäntäkoulun puutarhalle.

26 ibid. s. 33

Ilmakuvassa vuodelta 1946 voi erottaa päärakennusta ympäröivät pihan osat, näitä jakavat kulkuväylät sekä toimintoja erottavat ja rajaavat kasviaidanteet. (Maanmittauslaitos)

Ilmakuva vuodelta 1959, jossa pihan eri osat ja niitä rajaavat kuusiaidat ovat havaittavissa. (Kansallisarkisto)

v. 1959

← ↑ Pääjulkisivu kuvattuna keväällä 1930 ja eteläjulkisivu kuvattuna ennen vuoden 1962 peruskorjausta. (Kansallisarkisto)

5.2 Päärakennus

5.2.1 Ulkopuolen ominaispiirteet

Emäntäkoulun päärakennus on massoitteeltaan pelkistetyn suorakaiteen muotoinen ja harjakattoinen. Siinä on ikkunallisen kellarikerroksen ja ullakon lisäksi kolme kerrosta, joista ylin on hieman kahta alempaa pääkerrosta matalampi. Julkisivusommittelultaan rakennus on 1920-luvun klassismille tyypillisesti symmetrinen. Sen pitkät julkisivut on sommiteltu keskiakselin ympärille siten, että pohjoisen pääjulkisivun keskiosaan sijoittuvaa sisäänkäyntiä korostaa kivinen sisäänkäyntiporras ja pääovea ympäröivä julkisivupinnasta korotettu, suuria kivihiharkkoja jäljittelevä vaakajaoteltu kehysaihe sekä kapea katosrakenne. Pääsisäänkäynnin pariovet ovat lasiaukolliset puuovet ja niihin liittyvä yläikkuna jatkaa ovien aukotuksen rytmää korostaen sisäänkäynnin vertikaalista vaikutelmaa. Sisäänkäynnin yläpuolisessa toisen

kerroksen ikkunassa on alun perin ollut rapattu kehyslista sekä konsolein varustettu vesipeltiä. Tämän yläpuolella toisen ja kolmannen kerroksen ikkunoiden välissä on koristeaiheena rapattu medaljonki. Eteläpuolen julkisivun keskiakselia korostaa porrashuoneen kohdalla julkisivulinjasta ulos työntyvä osa. Porrashuoneen ensimmäisen ja kolmannen kerroksen tasolla on pyöreät ikkunat, joiden väliin jäävät suorakaiteen muotoiset ikkunat on alun perin yhdistetty rapatulla kehyslistalla pääjulkisivun ikkunakehyksen mukaisesti.

Julkisivut on muilta osin jaoteltu symmetrisesti tasavälein ikkunoilla, jotka ensimmäisen ja toisen kerroksen osalla ovat kahdeksanruutuiset ja matalamman kolmannen kerroksen osalla kuusiruutuiset. Kellarikerroksen ja ensimmäisen kerroksen välillä julkisivuja kiertävät rakennuksen alaosassa muuratut vaakalistoitussaiheet, jotka rakennuksen päätyjulkisivuilla kiertyvät osin sisäänkäyntiovien kehyksiksi. Muilta osin julkisivupinnat ovat sileiksi rapattuja. Ikkunoiden alkuperäinen sijoitus on ollut julkisivupinnan tasalla ilman vesipeltejä, korostaen julkisivujen pelkistettyä tyyliä.

Rakennuksen muita huomionarvoisia ulkopuolen ominaispiirteitä ovat muun muassa päätyjulkisivuille sijoittuvat ensimmäisen kerroksen sisäänkäynnit, joihin liittyvissä betoniporaitaissa porrassyöksyt ovat alun perin laskeutuneet symmetrisesti molempiin suuntiin julkisivujen suuntaisesti sekä kolmanteen kerrokseen sijoittuvien parvekkeiden suorasivuiset, kaariaukkoiset ovisyvennykset. Alun perin kapeille ranskalaistyyppisille parvekkeille on vanhojen pääpiirustusten mukaan ollut käynti pienten tuulikaappien kautta siten, että ulommat ovet ovat sijoittuneet kaarevaan syvennykseen. Valokuva-aineistoa tästä ei löydy ja alkuperäiset ovet on korvattu syvemmälle runkoon sijoitetulla ns. tuplaovirakenteella, joten varmaa tietoa toteutustavasta ei ole.

Teräspellitetyin vesikaton räystäslinjoja korostavat rapattu räystäslistoja jäljittelevät portaittaiset puulistat. Nämä on vanhan valokuva-aineiston perusteella alun perin maalattu tummalla sävyllä kontrastina vaalealle julkisivupinnalle. Vesikattoon jäsentävät lisäksi sekä etelä- että pohjoispuolella puolipyöreät ullakkotilan ikkunat sekä katon harjalinjalla kulkeva poistoilmakanala.

Rakennuksen julkisivut kuvattuna rakennushistoriaselvityksen tekoaikaan.

5.2.2 Sisätilat

Emäntäkoulun päärakennuksen pohjaratkaisu perustuu pitkittäin rakennuksen läpi kulkevan sydänmuuriin ja keskikäytävään sekä rakennuksen eteläsivulle keskeisesti sijoittuvaan pääportaikkoon. Kellarikerroksen ja kolmannen kerroksen osalla keskikäytävä kulkee rakennuksen läpi ja kulku huonetiloihin tapahtuu sen kautta. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa sijaitsivat rakennuksen ruoka- ja opetussalit, joihin kuljettiin pääportaan eteen sijoittuvan eteishallin kautta. Eri toiminnot oli jaoteltu rakennuksessa omiin kerroksiinsa. Kellarikerroksessa sijaitsivat keskuslämmityslaitoksen ja polttoainevaraston lisäksi talouskellarit, pesutilat sekä leipomo leivinuuneineen. Ensimmäiseen kerrokseen sijoituivat opetuskeittiön tilat, oppilaiden ja opettajien ruokasalit ja valmistuskeittiö sekä osa henkilökunnan asunnoista. Toiseen kerrokseen sijoituivat luokkahuone ja käsityöopetuksen tilat kuten kutomasali sekä koulun johtajan asunto ja kanslia. Kolmannessa kerroksessa sijaitsivat oppilaiden asuinhuoneet sekä yhteinen keittiötila. Asuinhuoneet oli varustettu kahdelle oppilaalle siten, että sisäänkäynnin yhteyteen sen molemmin puolin sijoituivat kiinteät komerotilat. Yhteiskeittiö oli varustettu lukuisilla vesipisteillä ja se toimi myös pesutilana saunan sijaitessa kellarissa ja

Koulun valmistumisen jälkeen keväällä 1930 kuvatut sisätilat: ensimmäisen kerroksen opetuskeittiö ja ruokasali. (Kansallisarkisto)

käymälätilojen erillisessä ulkorakennuksessa. Keskeisesti sijaitsevan pääportaan lisäksi rakennuksen molemmissa päissä sijaitsivat pienemmät puurakenteiset kierreportaat.

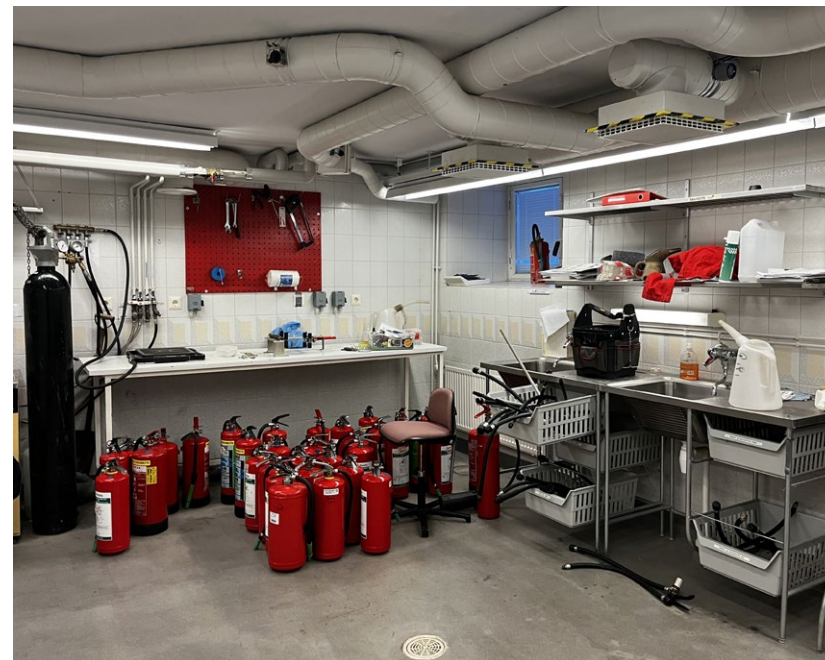
Sisäpinnoiltaan koulurakennus oli valmistuessaan vaatimaton, sillä jo valittuja sisustusratkaisuja jouduttiin karsimaan käytettävissä olevien rahavarojen niukkuuden takia.²⁷ Vastavalmistuneen koulun sisätilojen toteutuneita sisustusratkaisuja pystyy kartoittamaan vanhan valokuva-aineiston perusteella, jonka valvoja J. Kankaanpää otti keväällä 1930 ennen koulun käyttöönottoa rakennustoimikunnan pyynnöstä "mainostarkoituksia varten".²⁸ Lattipinnat olivat ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kerroksessa laulalattioita, jotka alkuvaiheessa jätettiin pääosin maalaamatta. Kaikki ulko- ja väliseinäpinnat oli rapattu ja niiden maalaus suoritettiin rakentamisaikana yhteistilojen osalta. Sisäkattotina ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa olivat alalaattapalkiston rapatut betonipinnat ja kolmannessa kerroksessa maalaamaton puupaneeli.

27 KA: rakentamistoimikunnan kokouspöytäkirja nro 19

28 KA: Rakentamistoimikunnan kokouspöytäkirja nro 47

Koulun valmistumisen jälkeen keväällä 1930 kuvatut sisätilat: toisen kerroksen käsityön opetusluokka, ensimmäisen kerroksen opettajien ruokailutila, kolmannen kerroksen käytävä ja oppilaiden majoitustila. (Kansallisarkisto)

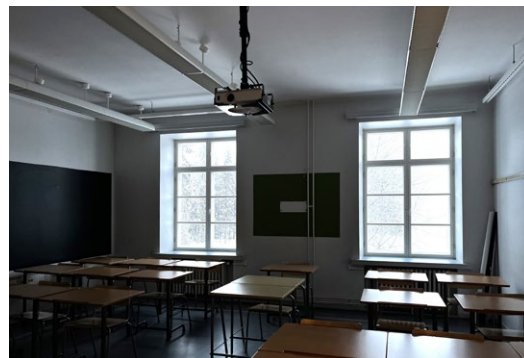
Sisätilat kellarikerroksessa selvityksen tekoaikaan kuvattuna: keskikäytävä, sosiaalitila ja varastotila.

Sisäovet olivat pääosin puurakenteisia viisipeilisiä umpiovia. Vanhojen työpiirustusten ja peruskorjausdokumenttien mukaan lasiaukollisia sisäovia ovat todennäköisesti olleet pääsisäänkäynnin tuulikaapin ovet, pääportaan aulatiloja rajaavat ovet sekä kolmannessa kerroksessa parvekkeille johtavat ovet. Nämä on kuitenkin myöhempien peruskorjausten yhteydessä uusittu, eikä niitä ole nähtävissä vanhassa valokuva-aineistossa, joten tarkkaa tyyppiä ei voida määrittää.

Rakennuksen pääporras toteutettiin betonirakenteisena ja pienemmät, sittemmin puretut niin sanotut apuportaat puurakenteisina. Pääportaan kaiderakenne on toteutettu ajalle tyypillisesti teräspinnakaiteilla ja puisilla käsijohteilla, jotka Limingan emäntäkoulussa ovat tyyliltään varsin pelkistettyjä. Portaan askelmat ja välitasanteet on peruskorjausten yhteydessä pinnoitettu, eikä alkuperäisistä pintamateriaaleista ole dokumentaatiota.

Sisätilat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa selvityksen tekoaikaan kuvattuna: wc-aula, luokkatila ja tuulikaappi aulatilasta kuvattuna, sekä toisen kerroksen opetustila ja porrasaula.

Sisätilat kolmannessa kerroksessa ja ullakolla selvityksen tekoaikaan kuvattuna: ullakkotila, ullakon vesikattorakenne ja porras ullakkotilaan, sekä kolmannen kerroksen keskikäytävä ja toimistotila.

5.2.3 Rakenne- ja talotekniset ratkaisut

Rakennuksen ulkoseinät ovat tiilirakenteiset siten, että kahden uloimman tiilimuurauksen väliin jää ilmaräily ja kolmannen sisimmän muurauksen välissä on eristeenä käytetty koksikuonaa tai hiilimurskaa. Kellarikerroksessa ulkoseinät ovat teräsbetonirakenteisia. Niin ulkoseinät kuin rakennuksen läpi kulkeva sydänmuurikin on muurattu rakennuspaikalla tehdystä sementtitiilistä. Vanhojen työselitysten mukaan ulkoseinärakenteen sisällä ja sydänmuurissa on käytetty tukirakenteina teräsbetonipilareita, jotka on ulkoseinien osalla eristetty korkilla tai puuhiilimurskalla. Seinien pinnat sekä ulko- että sisäpuolelta ovat alun perin olleet rapattuina ja maalattuina.

Alkuperäiset väliseinärakenteet vaihtelevat tilan mukaan ollen joko sementtitiili- tai lautarakenteisia. Kaikki alkuperäiset väliseinät ovat olleet pinnoiltaan rapattuina ja maalattuina. Toisen kerroksen aulatilassa on liukuovirakenteita, jotka liukuvat lautarakenteisten väliseinien sisään.

Väliopohjat ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen osalla ovat teräsbetonisia alalaattapalkistoja, joissa täytteenä on alun perin ollut sekaisin sammalta, sahanpurua, kutterinlastua ja rakennusjätettä ja pintarakenteena koolattu ponttilautalattia. Teräsbetonipalkistot vaihtelevat muodoiltaan I-, L- ja T-palkin välillä. Kylmän ullakon osalla väliopohja on puurakenteinen ja kolmannen kerroksen kattopinta on alun perin pinnoitettu ponttilaudoituksella. Ullakon vesikattorakenteina ovat puurunkoiset kattotuolit sekä puinen harvalaudointi, jonka päälle vesikattopellitys on asennettu.

Ikkunat ovat alun perin olleet sisään-ulosaukeavia kahdeksan- tai kuusiruutuisia puuikkunoita, joissa on ollut keskellä pystyvälipuite sekä vaakavälipuite ylimmän ruuturivin osalla. Osa yläikkunoista on ollut niin sanottuja terveysikkunoita. Terveysikkuna oli erityisesti 1920-luvulla käytetty tuuletusikkunaratkaisu, jossa ristisaranoidut yläikkunan ulko- ja sisäpuutteet saatiin aukeamaan yhtäaikaaisesti erityisellä terveysikkunaraudalla. Vedontunne sisätilassa terveysikkunan kautta tuuletettaessa oli vähäisempi perinteiseen tuuletusikkunaan verrattuna. Limingassa terveysikkunoita oli sijoitettu muun muassa luokkatiloihin.

Päärakennuksen tekniset ratkaisut olivat sen rakentamisajankohdalle tyypilliset. Lämmitys oli järjestetty vesikeskuslämmityksellä, joka koostui kellariin sijoitetusta keskuslämmityskattilasta ja tämän lähellä sijaitsevasta polttoainevarastosta sekä yleensä ullakol-

le asennetusta paisuntasäiliöstä.²⁹ Vanhoja piirustuksia niin kellarin kuin ullakonkaan osalla ei ole säilynyt, mutta ensimmäisen ja kolmannen kerroksen piirustuksissa on merkitty porashuoneen viereen sijoittuva muurattu hormirakenne, joka on todennäköisesti ollut keskuslämmitykseen kuuluva savupiippu. Suuri osa alkuperäisistä omilla jaloillaan seisovista ja ikkunoiden alle patterisyvennyksiin sijoitetuista Högforsin Siro-valurautapattereista on säilynyt.

Rakennuksen ilmanvaihto on alun perin ollut ajalle tyypillisesti painovoimainen. Vanhoissa valokuvissa on nähtävissä julkisivujen ulkoilmakanavien säleiköt ja sisätilojen venttiilit eli ns. räppänät, joiden kautta tuloilma rakennukseen saatiin sekä sydänmuuriseinäessä poistoilmaventtiilien pystysäleiköt, joiden kautta ilma poistui vesikaton harjalla olevaan poistoilmakanaaliin. Rakennuksen peruskorjausten myötä ilmanvaihto on koneellistettu ja uudet ilmanvaihtokojeet on sijoitettu ullakolle.

Sähköt emäntäkouluun asennettiin alun perin lähinnä valaistusta ja pieniä sähkölaitteita varten, sillä keittiöiden liedet olivat puulämmitteisiä. Sähköliedet yleistyivät vasta 1930-luvulla, mutta opetusta näiden käyttöön Limingan emäntäkoulussa annettiin silloisten uutuuksien eli ”sähkökuumennuslevyjen” avulla, joita kouluun hankittiin 17 kpl heti koulun valmistuttua.³⁰

Vesipisteitä rakennukseen asennettiin alun perin maanpäällisiin kerroksiin keittiöiden (opetus- ja valmistuskeittiöt ensimmäisessä kerroksessa), opettajien asuintilojen sekä kolmannessa kerroksessa oppilaiden majoitustilojen yhteiskeittiön osalle. Kellarikerroksessa sijaitsivat saunatilat, mutta käymälätilojen osalta oppilaat saivat käyttää ulkokäymälää.

29 Neuvonen, s. 69
30 Keränen, s. 377

5.3 Oheisrakennukset

Navettarakennus kuvattuna keväällä 1930. (Kansallisarkisto)

5.3.1 Navetta

Navetta on valmistunut yhtä aikaa päärakennuksen kanssa loppuvuodesta 1929 ja se on suunniteltu Jussi ja Toivo Paatelan toimistossa. Piirustusmateriaalia navetan osalta ei tätä selvitystä tehdessä ole ollut saatavilla ja kirjatut tiedot on koottu vanhan valokuvamateriaalin ja paikan päällä tehtyjen havaintojen kautta.

Alkuperäinen tilajako on ollut seuraava: muuratussa rakennuksen keskiosassa sijaitsivat navetta kahdeksalle lehmälle, talli kahdelle hevoselle, sikala kolmella karsinalla, karjakeittiö ja maitohuone. Puurakenteisessa rakennuksen osassa (päädyt ja ullakkokerros) sijaitsivat kanala, kalustovaja, rehuvintti ja lantala.³¹

Rakenteina ovat perustusten osalla betonisokkeli ja maanvarainen laatta ja runko-

rakenteena puuranka ja sementtitiili. Harjakatto on puurakenteinen satulakattorakenne, joka on alun perin ollut pinnoitettu päreillä. Rehuvintille käynti on järjestetty ulkoa puurakenteisen luiskan kautta rakennuksen pohjoispäädyistä.

Julkisivumateriaalina puuosissa on peittomaalattu lomalaudoitus ja tiiliosissa rapaus ja valkoinen kalkkimaalaus. Ikkunat ovat alun perin olleet kuusiruutuiset sisään-ulosaukeavat puuikkunat keskipuitteella. Vintin osalla puuikkunat ovat matalia haukkaikkunoita ja päädyissä on puolipyöreät ikkunat samaan tyyliin kuin päärakennuksen ullakolla. Kalustovajan ja rehuvintin osalla on alun perin ollut puiset pariovet vinolaudoituksella ja eläinsuojatiloissa pystylaudoitettut laakaovet pyöreällä kurkistusikkunalla.

Arkkitehtuurin ominaispiirteinä voidaan pitää perinteistä kansanrakentamista jäljittelevää muotokieltä julkisivumateriaalien ja -sommittelun osalta. Navettarakennus on tyyliinsä vastaava kuin seuraavana vuonna rakennettu puinen asuinrakennus. Nämä sijoittuivat pihapiirissä kulmittain ja muodostivat yhdessä päärakennuksen kanssa väljästi perinteisen pohjalaistalon pihapiirin. Detaljeissa on voinut havaita jo funktionalismin piirteitä, kuten pyöröikkunalliset ovet.

Puurakenteinen kanalan pääty on myöhemmin muutettu muuratuksi ensimmäisen kerroksen osalta ja ikkuna- ja ovijakoa on muutettu mahdollisesti tässä yhteydessä. Vesikatteeksi on muutettu ensin sementtitiilikate ja myöhemmin savitiilikate ja räystäslaudoitusta on lisätty myöhemmissä vaiheissa porrastetun listoituksen muodossa. Vanhat kuusiruutuiset ikkunat on muutettu tiilirunkoisessa rakennuksen osassa pystyvälikarmilla jaettuihin kahden lasiruudun ikkunoihin ja kaikki ulko-ovet on uusittu. Rakennuksen takasivulle on lisätty iv-rehutorni vuoden 1964 jälkeen. Sisätiloissa on tehty muutoksia pintamateriaaleihin ja tilojen käyttötarkoituksiin ja todennäköisesti myös tilajakoon. Tehdyistä muutoksista tai näiden ajankohdasta ei ole dokumentointia tai piirustusmateriaalia ja kirjatut muutokset on koottu Kansallisarkistossa säilytettävän emäntäkoulun arkiston valokuvamateriaalista.

Tilat ovat viimeksi toimineet varastona, mutta eivät ole tällä hetkellä aktiivikäytössä. Sisätiloissa ei ole suoritettu korjaustoimia viimeisten vuosikymmenien aikana, eikä kaikkiin sisätiloihin selvityksen tekoaikaan ollut pääsymahdollisuutta rakenteiden mahdollisten turvallisuusriskien vuoksi.

Navettarakennus kuvattuna ulkoa
selvityksen tekoaikaan.

Navettarakennus kuvattuna sisältä selvityksen tekoaikaan: entinen kanala ja karjatila.

5.3.2 Aitta

Kaksikerroksinen viljamakasiini on ainoa vanhan Launosen tilan rakennuskannasta säilynyt osa. Koulun toiminta-aikana rakennusta ei tiettävästi ole siirretty, mutta sen alkuperäisestään sijainnista osana Launosen tilaa ei ole varmaa tietoa. Myöskään rakennuksen ikä ei ole tiedossa. Mahdollista hirteen merkittävää vuosilukua ei kartoituskäynnin yhteydessä havaittu, mutta rakennustavan perusteella hirsirunko on peräisin vähintään 1800-luvulta.

Aitta kuvattuna selvityksen tekoaikaan.

Pohjamuodoltaan neliömäisen rakennuksen hirsirunko on salvottu piilutuista hirsistä pitkänurkkaliitoksin ja perustettu matalille luonnonkivistä ja vanhoista tiilistä tehdyille nurkkakiville. Nurkat on julkisivuissa peitetty valkoisiksi maalatuin peitelistöin. Vesikaton rakenteena on vuoliaiskatto eli päätyhirsien väliin on aseteltu poikittaiset pyöröhirret, joiden varassa lepää vesikaton harvalaudoitus ja tämän päällä aaltopeltikate otsalautojen kera. Päädyissä räystäiden alla näkyvät ulkopuolella myös veistetyt konsolihirret ja sivuilla tasakertainen kallistaminen. Hirsien ulkopinnat on maalattu punamullalla ja listoitukset on peitto-maalattu valkoisiksi. Aitan päätyisivulla ovat lautarakenteiset ovi, yläluukku ja näiden yläpuolella kapea yhden hirsikerran korkuinen kahden hirren väliin lovettu valo- ja tuuletusaukko.

Aitan sisustuksena on kiinteät lautarakenteiset viljakarsinat ja -laarit kahdessa kerroksessa, lautalattiat sekä puurakenteiset avoportaot.

Aittarakennuksen alkuperäisistä rakennusosista on jäljellä hirsikehikko. Kaikki lautarakenteiset osat niin julkisivuissa kuin sisätiloissakin ovat myöhemmin uusittuja. Aitta on nykykäytössä varastorakennuksena.

Maakellari kuvattuna ulkoa selvityksen tekoaikaan.

5.3.3 Maakellari

Maakellari sijaitsee piha-alueen länsilaidalla pihaa reunustavan kuusiain suuntaisesti, avautuen entisen kasvimaan, nykyisen pysäköintialueen suuntaan. Rakennuksesta ei ole piirustusaineistoa tallella, mutta vanhojen ilmakuvien perusteella kellari on rakennettu kahdessa vaiheessa siten, että etelän puoleinen osa on vanhempi. Emäntäkoulun johtokunnan pöytäkirjaan on tehty merkintä maakellarin ja kasvihuoneen rakentamiseen tarvittavan rahoituksen hakemisesta maataloushallitukselta vuonna 1934. Ensimmäinen osa onkin valmistunut todennäköisesti vuosien 1934-35 välillä. Ilmakuvien perusteella toisen osan valmistuminen ajoittuu vuosien 1961-1964 välille. Mahdollisista korjauksista ei ole tietoa

Kellarin rakenteista maan alle jäävät osat sekä sisäänkäynnit on toteutettu paikalla-

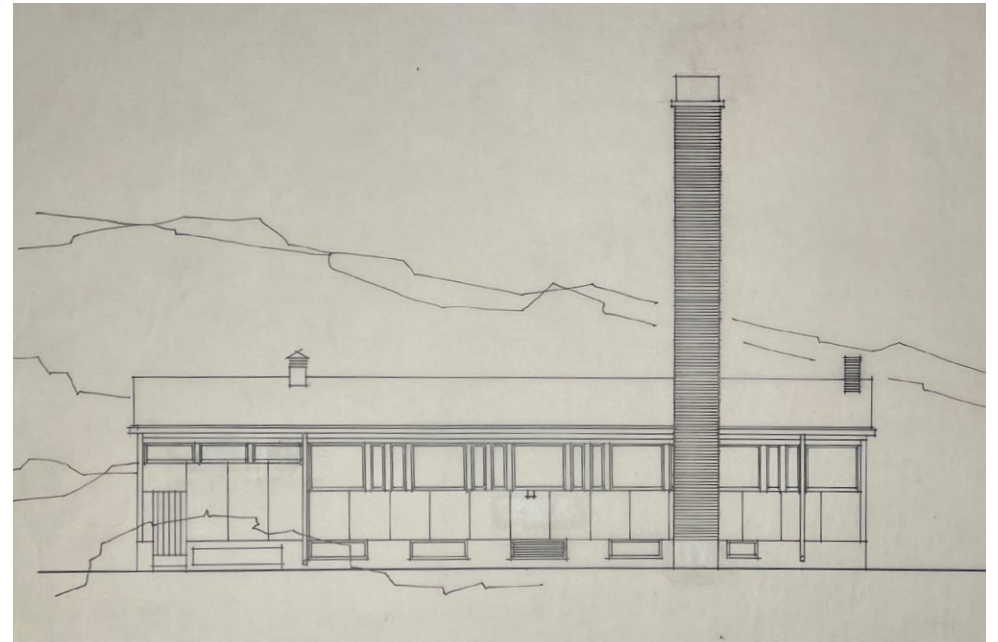
valetusta betonista ja maanpäälliset osat ovat puurankarunkoisia. Julkisivumateriaalien osalta päärungosta ulos tulevat eteistilat ovat maalattua betonia muiden betoniosien jäädessä rakennusta ympäröivien maavallien sisään. Puiet julkisivun osat ovat punaiseksi peittomaalattua vaakalaudoitusta. Vesikatto on savitiilillä pinnoitettu satulakatto, joka on varustettu leveillä navettarakennuksen tyyliin porrastetuilla räystäslaudoituksilla. Katon harjalle sijoittuvat lisäksi puurakenteiset tuuletuspiiput.

Kellarit eivät ole aktiivikäytössä ja selvityksen tekoaikaan näiden sisätiloja ei ollut mahdollista kartoittaa ovirakenteiden kiinni jäätyksen vuoksi.

5.3.4 Uusi koulurakennus

Arkkitehti Mikko Heliövaaran vuosina 1960–62 suunnittelema niin sanottu uusi koulurakennus sijaitsee tontin länsireunalla livarinpolut varrella. Siinä on yksi maanpäällinen puurunkoinen kerros, jonne sijoittui alun perin kodinhoidon opetustiloja kuten opetuspesula sekä teräsbetonirakenteinen kellarikerros, jonne sijoittui talouskellareita ja uusi keskuskattilahuone polttoainevarastoineen. Rakennusta on laajennettu vuonna 1979 rakennushallituksen arkkitehti Irmeli Haapalaisen signeeraamien suunnitelmien mukaan pohjoispäädyn osalla luokahuoneella ja varastotiloilla. Rakennus on alun perin ollut julkisivultaan mineriittilevypintainen, mutta vuosina 1993–1994 UKI Arkkitehdit Oy:n suunnittelemien peruskorjaustöiden myötä julkisivut on muutettu lautaverhoiluiksi pääosin lomalaudoituksena, vaakalaudoitustehostein. Peruskorjauksen yhteydessä myös vesikatteen pinnoite uusittiin bitumikermikatteeksi, ikkunat kunnostettiin ja ulko-ovet uusittiin. livarinpolut varteen rakennettiin laajennus varastoa ja iv-konehuonetta varten ja vanha piippurakenne purettiin. Sisätiloihin tehtiin vähäisiä muutoksia tilojen huonejakoihin, sen sijaan pintamateriaaleja uusittiin laaja-alaisesti.

Uuden koulurakennuksen julkisivu livarinpolut suuntaan M. Heliövaaran suunnitelmassa vuodelta 1960 ja valokuva rakennuksesta selvityksen teko aikaan.

Autokatos kuvattuna ulkoa selvityksen tekoaikaan.

5.3.5 Autokatos

Autokatos ja siihen liittyvä varastotila sijaitsevat tontin lounaiskulmalla livarinpolun suuntaisesti uuden koulurakennuksen vieressä. Rakennuspaikalta on purettu yhtä aikaa uuden koulurakennuksen kanssa 1960-luvulla toteutettu Heliövaaran suunnittelema opettajien asuinrivitalo. Autokatoksen toteutus ja vanhan rakennuksen purkutyöt on toteutettu vuosien 2009–2011 välisenä aikana. Rakennelman harjakatto on pystysaumattua mustaksi maalattua peltikatetta ja julkisivujen pintamateriaali punaiseksi peittomaalattu lomalaudoitus vanhan navettarakennuksen mallin mukaan.

Päärakennuksen eteläjulkisivua 2000-luvun alkupuolelta. (Ilpo Okkonen 2009)

6 MUUTOKSET

Päärakennukseen kohdistuvat merkittävimmät muutostyöt on toteutettu kahdessa mittavassa peruskorjausurakassa. Näistä ensimmäinen toteutettiin vuosien 1960-1962 aikana yhtäaikaaisesti livarinpolun varteen rakennettavien uuden koulun ja opettajien asuinrivitalojen uudisrakennusten kanssa. Näiden suunnittelijana toimi helsinkiläinen arkkitehti Mikko Heliövaara. Toinen peruskorjausurakka toteutettiin vuosien 1991-1993 välisenä aikana UKI Arkkitehdit Oy:n suunnitelmien mukaan.

Päärakennuksessa ja pihapiirissä toteutetut tärkeimmät muutokset ja korjaukset on kuvattu seuraavissa kappaleissa luettelomuodossa sekä selvityksen liitteeksi laadituissa säilyneisyyskaavioissa. Toteutetut muutos- ja korjaustyöt on selvitetty vanhojen rakennustapaselostusten, piirustusmateriaalin sekä paikan päällä tehdyn inventoinnin perusteella. Tässä luvussa kuvatut muutokset keskittyvät entisen emäntäkoulun päärakennusta koskeviin muutostöihin. Tontilla sijaitsevien muiden rakennusten muutokset on kuvattu selostuksen luvussa 5 kutakin rakennusta käsittelevän osan yhteydessä. Näiden osalta ei ole ollut käytössä mahdollisia muutosasiakirjoja uutta koulurakennusta lukuun ottamatta.

→ Pääsisäänkäynnin 1990-luvun peruskorjauksessa uusittu tuulikaapin ovi. (Ilpo Okkonen 2009)

6.1 Peruskorjaus 1960-1962

- uuden kylmän porrashuoneen rakentaminen rakennuksen länsipäätyyn (teräsbetonirakenne, vesikatto kuumasinkitty pelti, räystäsrakenteiden toteutus päärakennuksen vastavien rakenteiden mukaan)
- salaojien sekä rakennuksen alle tulevien viemäreiden, putkijohtojen ja kaivojen lisäys
- vanhojen rakennuksen päädyissä sijaitsevien ulkoportaiden ja näiden alla sijaitsevien varastokomeroiden purku ja portaiden ja sisäänkäyntien uusiminen
- ulkoseinissä aukkojen umpeen muurauksia tiilellä tai kennotiilellä kellarin ja ensimmäisen kerroksen osalla sekä uuden ikkuna-aukon lisäys toisen kerroksen länsipäätyyn
- syöksytörmien ja sadevesikourujen sekä puisten räystäslisäysten lahonneiden osien uusiminen ja maalaus
- ulkoseinien rappausvaurioiden korjauksia sekä pääsisääkäynnin yläpuolella olevan ikkunan ja pääportaan ikkunoiden koristelistojen poisto ja pintojen uudelleen maalaus
- huippuimurien lisäys vanhoihin piippuihin
- huonetilamuutoksina wc-tilojen lisäystä kerroksiin
- päätyseinien lämmöneristyksen lisäys vuorivillalevyllä sekä raitisilmaventtiilien ja 3. kerroksen puisten poistohormien tukkiminen
- rakennuksen päädyissä olevien puuportaiden purku lukuun ottamatta kellariin johtavia syöksyjä

- pääportaan kellariin johtavan syöksyn uusiminen ja tämän tuenta uuden kantavan keskikellarin ja vanhojen verhomuurausten varaan ja ullakolle johtavan puurakenteisen osan uusiminen olevan portaan rakenteen mukaiseksi
- rakennuksen päädyissä olevien tuuletusparvekkeiden pintarakenteen uusiminen ja osittainen purku uuden porrashuoneen kohdalla
- kaikkien ikkunoiden puitteiden uusiminen ja puitejaon muutos yksinkertaisemmaksi sekä ikkunatyyppien muuttaminen sisään-sisään aukeavaksi, asennus vanhoihin karmirakenteisiin
- kaikkien ulko-ovien uusiminen (lasiaukotus alkuperäisistä ovityypeistä poikkeava)
- lähes kaikkien huonetilojen lattioiden pintarakenteiden uusiminen (lattiapinnoitteiden tyyppi ei tiedossa), kellarikerroksessa pintabetonin uusimisen yhteydessä kosteuseristyskerroksen lisäys
- kellarikerroksen sisäovien uusiminen (alapohjan pintarakenteen uusimisesta johtuvan lattiatinnan koron muutoksen takia)
- sisätiloissa rappausvaurioiden korjaus muuratuissa seinissä ja katoissa sekä puuseinien osalla levypinnoitusten lisäys
- alkuperäisten kiintokalusteiden, tulisijojen ja komerorakenteiden purku

6.2 Peruskorjaus 1991–1993

- julkisivujen rappauksen korjaus ja uudelleenmaalaus (rapatun pinnan sekä vanhojen räystälistojen värisävyyn muutos keltaisesta sävyistä vanhan värisuunnitelman mukaiseksi vaaleanharmaaksi ja siniharmaaksi)
- vesikatteen uusiminen vanhan alusrakenteen päälle konesaumattuna peltikatteena sekä räystäskourujen ja syöksytorvien uusiminen vanhan mallin mukaisesti
- uuden luiskarakenteen lisäys ja portaiden uusiminen rakennuksen länsipäätyyn
- ikkunoiden uusiminen (ikkunoiden puitejaon palautus alkuperäisen mallin mukaiseksi ja ulkopuolen sävy vanhan värisuunnitelman mukaiseksi vaalean siniharmaaksi), ikkunarakenteen siirto noin 20 mm julkisivupinnasta sisäänpäin ja ikkunapeltien lisäys
- ulko-ovien uusiminen (ulko-ovien lasiaukotuksen ja materiaalin palautus alkuperäisen mallin mukaiseksi sekä ulkopuolen sävy vanhan värisuunnitelman mukaiseksi vaaleanharmaaksi)
- vanhojen parvekkeiden purku ja uusiminen vanhan mallin mukaisesti
- huonetilojen muutoksia (kellarissa leivinuunin purku ja tilojen muutos sosiaalityötiloiksi, ensimmäisessä kerroksessa laitos- ja opetuskeittiöiden purku ja muutos luokahuoneiksi, kolmannen kerroksen asuntolahuoneiden muutos työhuoneiksi, wc-tilamuutoksia kaikissa kerroksissa)
- vanhojen väliovien kunnostus (ovien uudelleenmaalaus karmeineen ja listoineen, saranoiden kunnostus sekä lukkojen ja painikkeiden uusiminen)
- uusien lasiaukollisten osastoivien väliovien lisäys porrasaulojen yhteyteen
- hissin lisäys pääportaan viereen kellarista 3. kerrokseen
- pääportaan vanhan kaiderakenteen varustaminen lisäpinnoilla
- sisätiloissa pintamateriaalien uusiminen (lattioiden pinnoitus kerroksissa pääosin linoleummatoilla sekä kellarissa muovimatoilla ja akryylipinnoittein, sisäkattojen levytys akustoivilla kipsilevyrakenteilla, seinäpintojen tasoitus ja uudelleenmaalaus tai laatoitus)
- ullakkotilassa vanhojen puisten vesikattorakenteiden vahvistaminen lisätuilla, lämmöneristeen uusiminen puhallettavalla mineraalivillalla ja uusien lautarakenteiden kulkusiltojen rakentaminen
- uuden ilmanvaihtokonehuoneen lisäys ullakkotilaan ja rakennuksen varustaminen koneellisella ilmanvaihdolla

6.3 Muut korjaukset ja muutokset

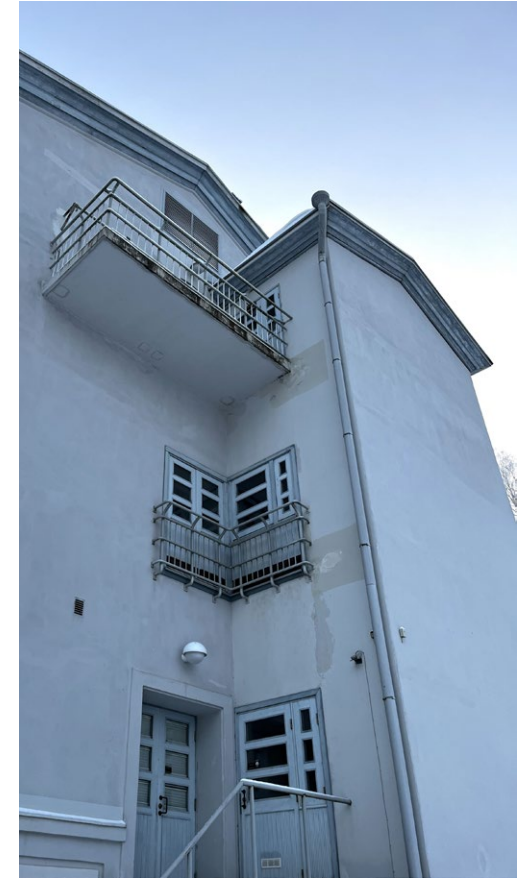
Kolmannen kerroksen päädyssä sijaitsevat ranskalaiset parvekkeet on laajennettu isommiksi parvekkeiksi todennäköisesti 1940-luvun lopulla tai 1950-luvun alussa. Tarkka muutosajankohta ei ole tiedossa, mutta tässä yhteydessä rakennetut teräsputkikaiteet ja seinään kiinnitetyt tuuletustangot viittaavat kyseiseen aikakauteen.

Sisätilojen muutoksia: 1990-luvun peruskorjauksessa rakennukseen on lisätty hissi pääportaan viereen ja samalla rakennettu uudet wc-tilat hissiaulaan, osa kellarin ikkuna-aukoista on muurattu lasitiilillä 1960-luvun peruskorjauksen yhteydessä, 1990-luvun korjauksessa rakennuksen palo-osastointi uudistettiin ja osa vanhoista ovista korvattiin puurakenteisilla palo-ovilla, jotka voi tunnistaa alaosan koristeaiheesta.

1990-luvulla uusittuihin ikkunoihin on palautettu alkuperäisen mallin mukainen puitejako. Samalla ikkunoiden sijoittelua on siirretty julkisivupinnassa syvemmälle ulkoseinärakenteen kosteusvaurioiden ehkäisemiseksi. Keskimmäisen ikkunan vanhasta koristelutoituksesta on jäljellä konsolit.

Itäpäädyn 1960-luvulla muutettu porras sekä länsipäätyyn 1990-luvulla lisätyt kellarikerroksen luiska- ja porraskrakenteet.

Länsipäätyyn 1960-luvulla lisätty porrastorni sekä itäpäädyn laajennettu parveke.

↖ ↑ 1960-luvun alun peruskorjauksessa tehtyjä muutoksia olivat muun muassa opetuskeittiön sisustuksen ja ikkunapuitteiden uusiminen sekä poistumisportaan rakentaminen talon länsipäätyyn. Kuvat on otettu ennen vuosien 1990-1992 peruskorjausta. (Kansallisarkisto)

← Kuva vuodelta 1961 uudisrakennusten työmaalta ennen poistumisportaan lisäystä vanhan päärakennuksen länsipäätyyn. (Kansallisarkisto)

7 SÄILYNEISYYS

7.1 Päärakennus

Päärakennuksen säilyneisyyskaaviot on esitetty kerroskohtaisesti tämän rakennushistoriaselvityksen lopun liitteissä.

7.1.1 Ulkopuoli

Julkisivuissa rakennuksen arkkitehtonisten ominaispiirteiden voidaan katsoa säilyneen varsin hyvin. 1990-luvun alussa tehdyssä peruskorjauksessa julkisivujen alkuperäisiä aiempien korjaustöiden yhteydessä menetettyjä ominaisuuksia on pyritty palauttamaan. Näitä ovat muun muassa vanhan värisuunnitelman mukainen julkisivuväri sekä ikkunoiden ja ulko-ovien uusimisen yhteydessä niiden alkuperäisen puitejaon palautus. Ikkunajako on pitkällä julkisivuilla säilynyt alkuperäisenä ja julkisivujen säästeliäästi käytetyt koristeaiheet puisen porrastetun räystäälistoituksen, sokkelin yläpuolelle sijoittuvien muurattujen koristelitojen sekä pääsisäänkäynnin ympäristön osalla ovat pääosin alkuperäisen suunnitelman mukaisia. Huomattavimmat muutokset ovat kohdistuneet rakennuksen päätyjulkisivuihin, minne länsipäädyssä on lisätty betonirakenteinen poistumisporras ja tähän liittyen uusia aukotuksia toisen kerroksen osalla sekä maan tasolla uusia porras- ja luiskarakenteita. Rakennuksen itäpäädyssä ensimmäisessä kerroksessa alun perin sijainneet opetuskeittiön varastotilojen pikkuikkunat on muurattu umpeen ja kellarin porrasrakenteita on muutettu. Lisäksi molemmissa päädyissä alkuperäiset ranskalaiset parvekkeet on uusittu laajemmiksi parvekerakenteiksi. Päätyjulkisivujen osalla rakennuksen arkkitehtuurille tyypillinen symmetrisyys onkin menetetty muutostöiden myötä.

→ Pääjulkisivun koristeaiheet keskittyvät sisäänkäynnin ympärille.

UKI ARKKITEHDIT

Julkisivun alkuperäisiä yksityiskohtia ovat muun muassa sokkelin muuratut koristelistat ja puiset porrastetut räystäslistat.

7.1.2 Sisätilat

Sisätiloissa rakennuksen tilajaon periaatteet ovat säilyneet pitkälti alkuperäisen suunnitelman mukaisina lukuisista tilamuutoksista huolimatta. Rakennuksen kolmannen kerroksen keskikäytäväratkaisu ja käytävän päissä avautuvat kaarihaikeiset parvekeyhteudet sekä toisen kerroksen pääportaan, eteishallin ja tähän leveiden liukuovellisten aukkojen kautta liittyvät opetussalit ovat alkuperäisen suunnitelman mukaisia.

Pintamateriaalien osalta sisätilat on uusittu pääosin kokonaan, eivätkä ne noudattele alkuperäisiä materiaaivalintoja väliseinien maalattuja pintoja lukuun ottamatta. Yksittäisten rakennusosien osalla on sisätiloissa säilynyt suuri osa puurakenteisista väliovista ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen osalla karmi- ja osin myös listarakenteineen. Alkuperäisistä valurautaisista pattereista myös suuri osa on tallella patterisynvennyksissä vanhojen ikkunapenkkien alla. Tosin pintamateriaalit syvennyksien ja ikkunapenkkien osalla on uusittu alkuperäisestä poikkeavaksi. Pääportaan kaiderakenne on myös alkuperäinen ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen osalla. Kaiteiden pystypinnoituksia on lisätty 1990-luvulla kaiteiden turvallisuuden lisäämiseksi.

Kolmannen kerroksen keskikäytävän päätteenä ovat kaarihaikeiset kulkuaukot päätyjulkisivujen parvekkeille.

Alkuperäinen kunnostettu puupeiliövi.

Alkuperäinen ikkunapenkki ja patterisynvennyks on uudelleen verhoiltu ja pinnoitettu 1990-luvun peruskorjauksen yhteydessä.

Alkuperäinen valurautapatteri.

Toisen kerroksen porrasaulan liukuovet. (Ilpo Okkonen 2009)

Pääporras ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa.

Näkymä piha-alueen koilliskulmalta.

7.2 Piha-alueet ja ympäristö

Vanhan emäntäkoulun ympäristö on muuttunut merkittävästi koulun valmistumisesta ja alkuperäisen suunnitelman mukaisesta piha-alueesta. Muutoksia ovat aiheuttaneet koulurakennuksessa vuosikymmenten aikana tapahtuneet opetustoiminnan muutokset ja tämän myötä sen lähiympäristöön kohdistuvien tarpeiden muuttuminen ja kiinteistöä alun perin ympäröineiden viljelyalueiden vähittäinen kehitys taajama-alueeksi. Laajat peltoaukeat ovat väistyneet emäntäkoulun pohjoispuolella vanhan koivujen reunustaman tuloreitin ympäriltä uusien koulukiinteistöjen alueeksi ja lännessä pientalovaltaiseksi asuinalueeksi. Koulun piha-alueen itä- ja eteläsivuja reunustavat edelleen peltomaisemat, mutta niitä halkovat nykyään valtatie E8 ja pienemmät paikallistiet. Tiestö ja rakentunut ympäristö rajaavat peltomaisemaa, joka koulun valmistumisen aikaan vielä ulottui horisonttiin saakka katkeamattomana.

Kotitalousopetuksen loputtua ei tarvetta koulua ympäröiville viljely- ja laidunmaille enää ollut ja eteläsivun kasvima-alueet onkin korvattu pysäköintialueella. Pihan pohjoisosan alkuperäinen polkuverkosto on osin hävinnyt vanhojen oheisrakennusten purkamisen myötä.

Muutoksista huolimatta piha-alueen tärkeimmät tunnusomaiset piirteet ovat säilyneet. Emäntäkoulun koivujen reunustama vanha sisääntuloväylä muodostaa edelleen vaikuttavan näkymäakselin lähestyttäessä koulurakennusta pohjoisesta. Piha-alueita rajaamaan istutetut kuusiaidat ovat säilyneet yhtenäisinä koulun etelä-, itä- ja pohjoissivuilla ja muodostavat maisemallisen rajauksen vanhan emäntäkoulun päärakennuksen ja sen oheisrakennusten ympärille. Koulun pohjoispuolelle sijoittuvan piha-alueen symmetrinen polkuverkosto ja näitä reunustavat pensasaidanteet ovat hävinneet, mutta laajat nurmikentät ja vapaasti ryhmitelty puusto ulottuvat edelleen yhtä laajalle alueelle. Tontille myöhemmin toteutettu rakennuskanta on sijoitettu Paatelan alkuperäistä suunnitteluideaa noudattaen piha-alueen reunoille matalampana, jättäen sen keskeisen näkymäakselin vapaaksi ja emäntäkoulun päärakennuksen sen keskeiseksi elementiksi.

Näkymä nykyiseltä parkkipaikalta
päärakennuksen, navetan ja maakellarin
suuntaan.

Näkymät koulun piha-alueelta pohjoiseen ja
sisääntuloväylältä kohti päärakennusta.

Näkymä piha-alueen pohjoiskulmalta.

8 YHTEENVETO

Arkkitehti Jussi Paatelan suunnittelema Limingan emäntäkoulun päärakennus valmistui vuonna 1929 ja se edustaa arkkitehtuuriltaan valmistumisajalleen tyyppillistä 1920-luvun klassismia ennakoiden niukoilla koristeaiheilla ja pelkistetyllä julkisivusommittelulla alkavaa funktionalismin kautta. Sen voidaankin katsoa edustavan eräänlaista siirtymätyyliä kohti funktionalismia. Sen tyylilliset ominaispiirteet ovat säilyneet hyvin rakennuksen ulko-arkkitehtuurissa sekä tilajaon periaatteissa. Sisätiloissa pintamateriaalit ja kiintokalusteet on pääosin uusittu kokonaan. Sisustuksen osalta alkuperäisiä säilyneitä rakennusosia ovatkin lähinnä osa puuväliovista ja valurautapattereista sekä osa pääportaan kaiderakenteesta.

Limingan emäntäkoulun perustaminen ja rakentaminen 1920-luvun loppupuolella ajoittuvat aikakauteen, jolloin emäntä- ja kotitalouskoulujen perustaminen Suomessa oli kiihkeimmillään. Näistä monet olivat Jussi ja Toivo Paatelan arkkitehtitoimiston käsialaa ja perustuivat samankaltaisiin arkkitehtonisiin ja toiminnallisiin ratkaisuihin. 1920- ja 1930-luvuilla rakennetuille emäntäkouluille voidaankin katsoa muodostuneen omanlaisensa raken-

nustyyppin, josta Limingan emäntäkoulun päärakennus on hyvä esimerkki. Samalla Limingan emäntäkoululla voidaan katsoa olevan myös historiallista merkitystä sen kertoessa paikallisten naisyhdistysten aktiivisuudesta ja ponnisteluista Pohjois-Pohjanmaalla maaseudun naisten koulutuksen ja sivistyksen edistämisessä ajan ihanteiden mukaisesti.

Rakennuksen piha-alue on päärakennuksen valmistumisen jälkeen muuttunut alkuperäisen puutarhasuunnitelman mukaisesta toteutuksesta varsin paljon. Tämä johtuu lukuisien piha-alueella sijainneiden oheisrakennusten rakentamisesta ja purusta sekä emäntäkouluopetuksen loppumisen myötä viljelys- ja laidunmaiden sekä näihin liittyvien rakennusten jäämisestä tarpeettomiksi. Muutoksista huolimatta merkittävimmät maisemahistorialliset ja visuaaliset piirteet ovat säilyneet piha-alueilla ja sen lähiympäristössä. Näitä ovat osin varsin kookkaiksi kasvaneet tonttia reunustavat kuusiaidat sekä tontin vanha koivujen reunustama ja päärakennuksen keskiakselille ohjaava sisääntuloväylä.

LÄHTEET

ARKISTOT

Kansallisarkisto: Limingan emäntäkoulun arkisto, aineiston sijainti Oulu

Kansallisarkisto: Rakennushallituksen piirustukset III (kokoelma), aineiston sijainti Helsinki

Koulutuskuntayhtymä OSAO:n arkisto

Limingan kunnan rakennusvalvonnan piirustusarkisto

UKI Arkkitehdit Oy:n piirustusarkisto

PAINETUT LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Havu, Petra. piirrä, piirrä, piirrä... Paatelan arkkitehtisuunnittelun 80 vuotta. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & Co. vuodesta 1919. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela Co., Espoo 2001.

Havu, Petra. Projekteja ja skissejä. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & Co. vuodesta 1919. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela Co., Espoo 2003.

Keränen, Pekka. Tuulimaa. Limingan kotiseutukirja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2003.

Korte, Seija (toim.). Liminka 1477–1977. Limingan kunta ja seurakunta, Oulu 1977.

Kuorilehti, Markku. Limingan asutuksen synty keskiajalta 1600-luvulle. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto, Historiatieteet, Oulu 2013.

Laine, Katri. Kotitalouskoulujen alkuvaiheita Suomessa 1850–1900. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo 1931.

Lehtinen, Sinikka. Ehtoisat emännät: muistoja Suomen emäntäkouluista. Ilias, Jyväskylä 2008.

Maataloushallitus (toim.) Maataloudellinen kotitalousopetus: oppilaitokset, harjoittelu, neuvonta. Helsinki 1939.

Punta, Mari. Hyötyä ja kaunistusta. Keski-Suomen emäntäkoulun historiallinen puutarha. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, 2014.

Standertskjöld, Elina. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet: 1900–1920. Rakennustieto, Helsinki 2003.

LEHDET

Arkkitehti nro 11, 1932

Liitto nro 287, 14.12.1930

Suomen Nainen nro 16, 1928

Suometar nro 35, 1858

SÄHKÖISET LÄHTEET

(lähteet haettu selvityksen suoritusajankohtana 1-2/2024)

Arkkitehtuurimuseo. n.d. Arkkitehdit. Verkkosivu.

<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/jussi-paatela/>

Sweco karttapalvelu. 12.1.2024. Liminka. Verkkosivu. <https://kartat.sweco.fi/liminka/>

Museovirasto. 22.1.2019. Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Rakennusperintö. Verkkosivu. https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200222

Pohjois-Pohjanmaan Liitto. n.d. 2. vaihemaakuntakaava. Verkkosivu.

<https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/kehittaminen/maakuntakaava/2-vaihemaakuntakaava-voimaan/>

SELVITYKSET JA INVENTOINNIT

Arvokkaat maisema-alueet Pohjois-Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2013–2015. Pohjois-Pohjanmaan Liitto, Kaisa Mäkinen, Oulu 2015.

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015. Liminka. Pohjois-Pohjanmaan Liitto.

PIIRUSTUSAINESTO

Ks. arkistolähteet. Selvityksessä esitetyn piirustusaineiston arkistolähde ja tekijä on mainittu piirustuksen tai sitä kuvaavan tekstin yhteydessä.

VALOKUVA-AINEISTO

Aalto-yliopiston arkisto, <https://museovirasto.finna.fi>

Journalistinen kuva-arkisto JOKA, UA Saarisen kokoelma, <https://museovirasto.finna.fi>

Kansallisarkisto, Limingan emäntäkoulun arkisto, Oulun toimipiste

Keravan museopalvelut, <https://sinkka.finna.fi>

Kotiliesi no 8 1931, <https://digi.kansalliskirjasto.fi>

Maanmittauslaitos, ortokuva-aineisto, <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>

Okkonen, Ilpo, UKI Arkkitehdit Oy:n kuva-arkisto

Veljekset Karhumäki Oy, <https://kulttuurisampo.fi>

www.vanhakartta.fi, Jyväskylän yliopisto, digitaalinen julkaisuarkisto, Heikki Rantatupa historialliset kartat

Mikäli kuvalähdettä ei kuvan yhteydessä ole mainittu ovat kuvat selvityksen tekijän.

LIITTEET

Tonttikaavio

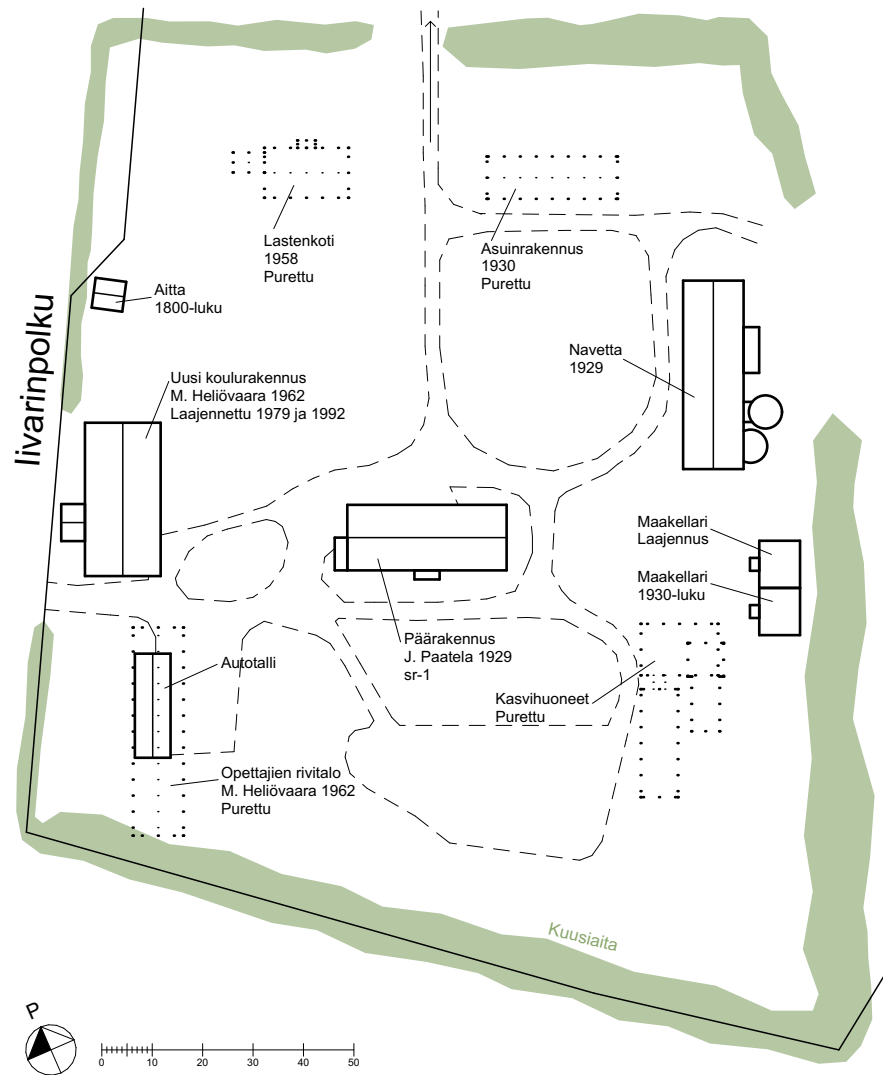
Säilyneisyyskaavio kellari

Säilyneisyyskaavio 1. kerros

Säilyneisyyskaavio 2. kerros

Säilyneisyyskaavio 3. kerros

2D

Tonttikaavio

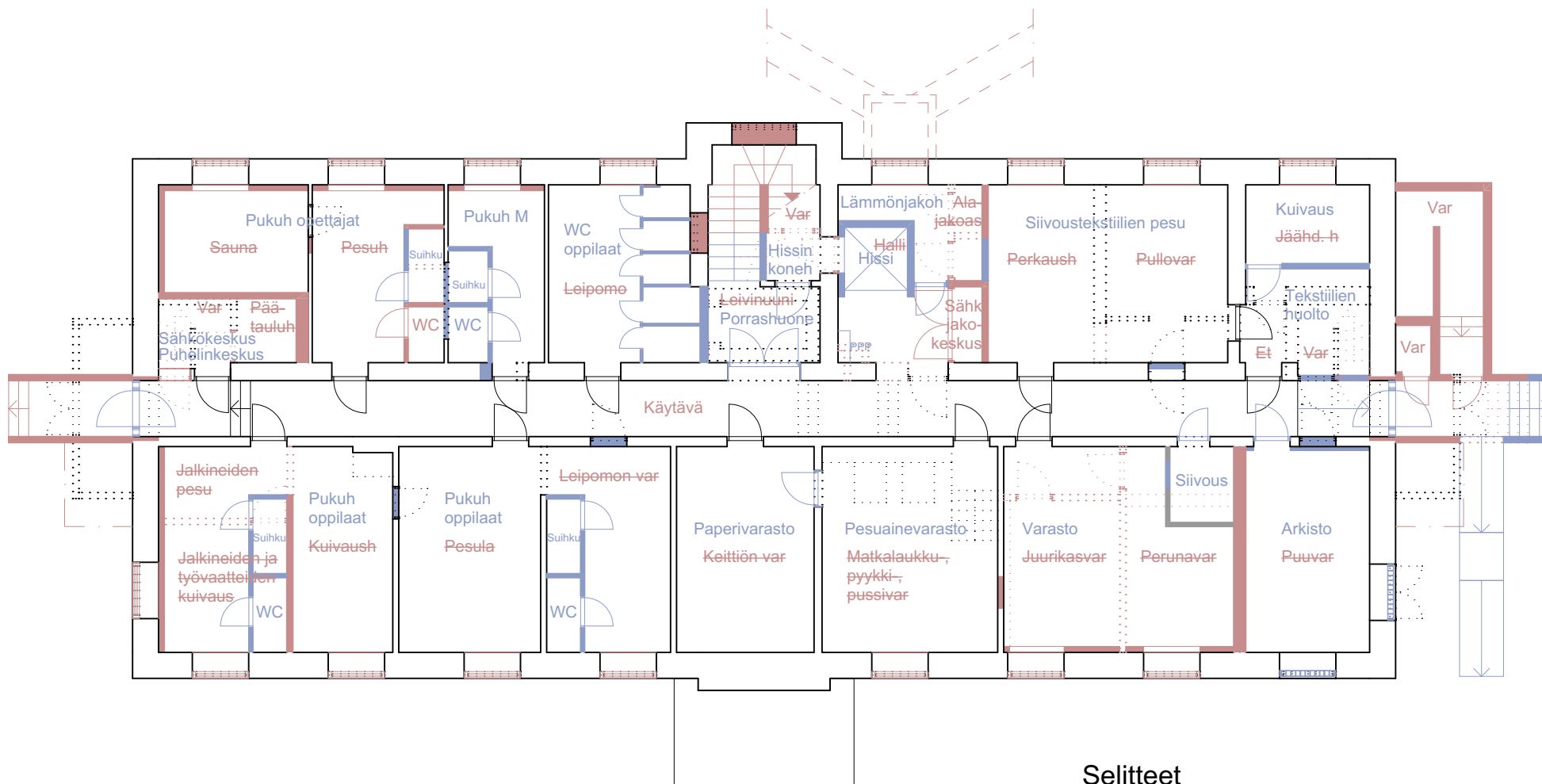
1:1500

Tonttikaavio

Projekti: 3269 Limingan emäntäkoulun rakennushistoriaselvitys
Asiakas: Koulutuskuntayhtymä OSAO
Sijainti: Iivarinpolku 2, 91900 Liminka

UKI ARKKITEHDIT
 ETUNIMI.SUKUNIMI@UKIARK.FI
 OULU JYVÄSKYLÄ HELSINKI **UKIARK**.fi

0 1 2 3 4 5 10 m

Selitteet

- Alkuperäinen 1929, J. Paatela
- Muutettu 1960-1962, M. Heliövaara
- Muutettu 1991-1993, UKI Arkkitehdit Oy
- Muutosajankohta ei tiedossa
- Purettu

0.

0 Kellari

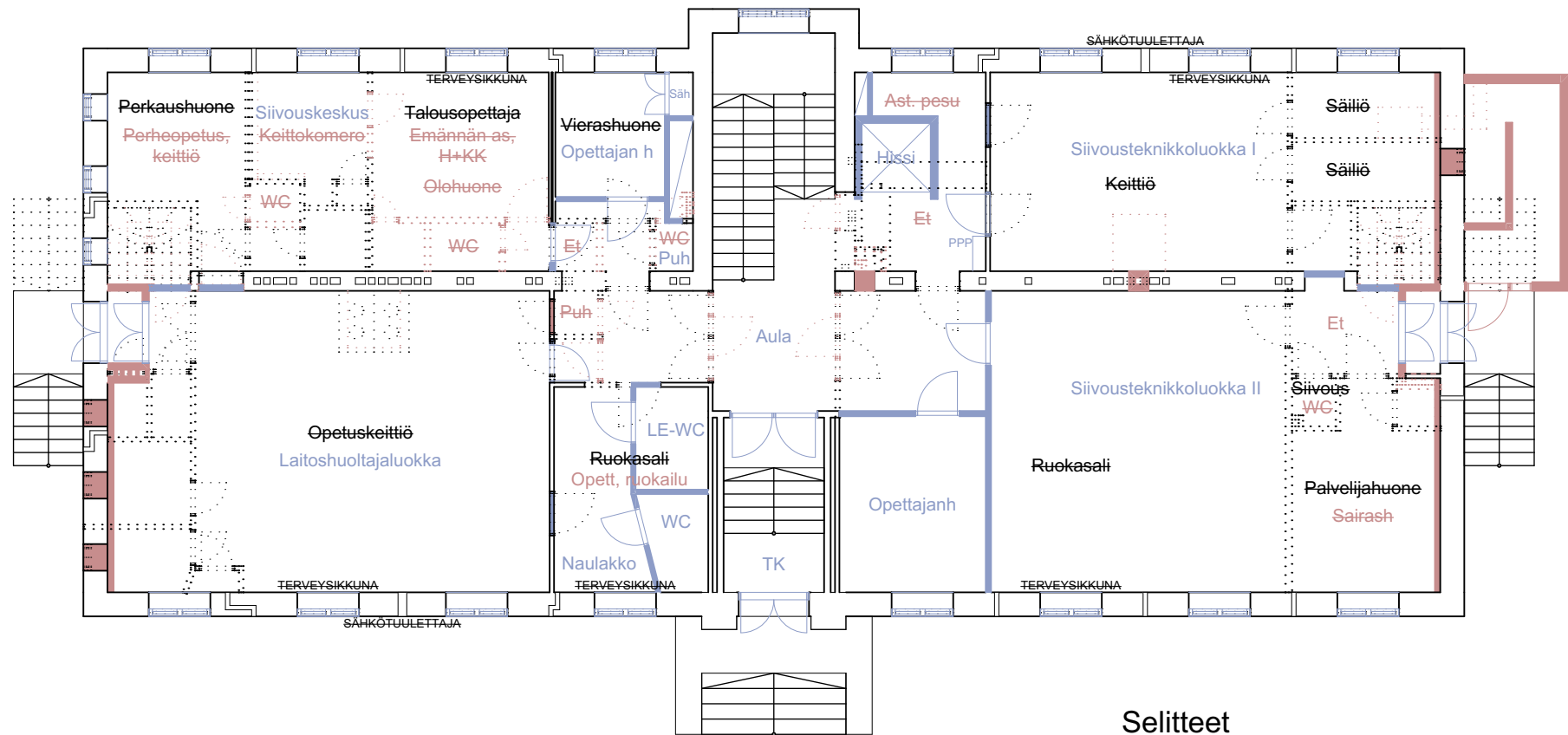
1:150

Säilyneisyyskaavio kellari

Projekti: 3269 Limingan emäntäkoulun rakennushistoriaselvitys
Asiakas: Koulutuskuntayhtymä OSAO
Sijainti: Iivarinpolku 2, 01900 Liminka

UKI ARKKITEHDIT
 ETUNIMI.SUKUNIMI@UKIARK.FI
 OULU JYVÄSKYLÄ HELSINKI **UKIARK**.fi

0 1 2 3 4 5 10 m

Selitteet

- Alkuperäinen 1929, J. Paatela
- Muutettu 1960-1962, M. Heliövaara
- Muutettu 1991-1993, UKI Arkkitehdit Oy
- Muutosajankohta ei tiedossa
- ... Purettu

1.

1 Kerros

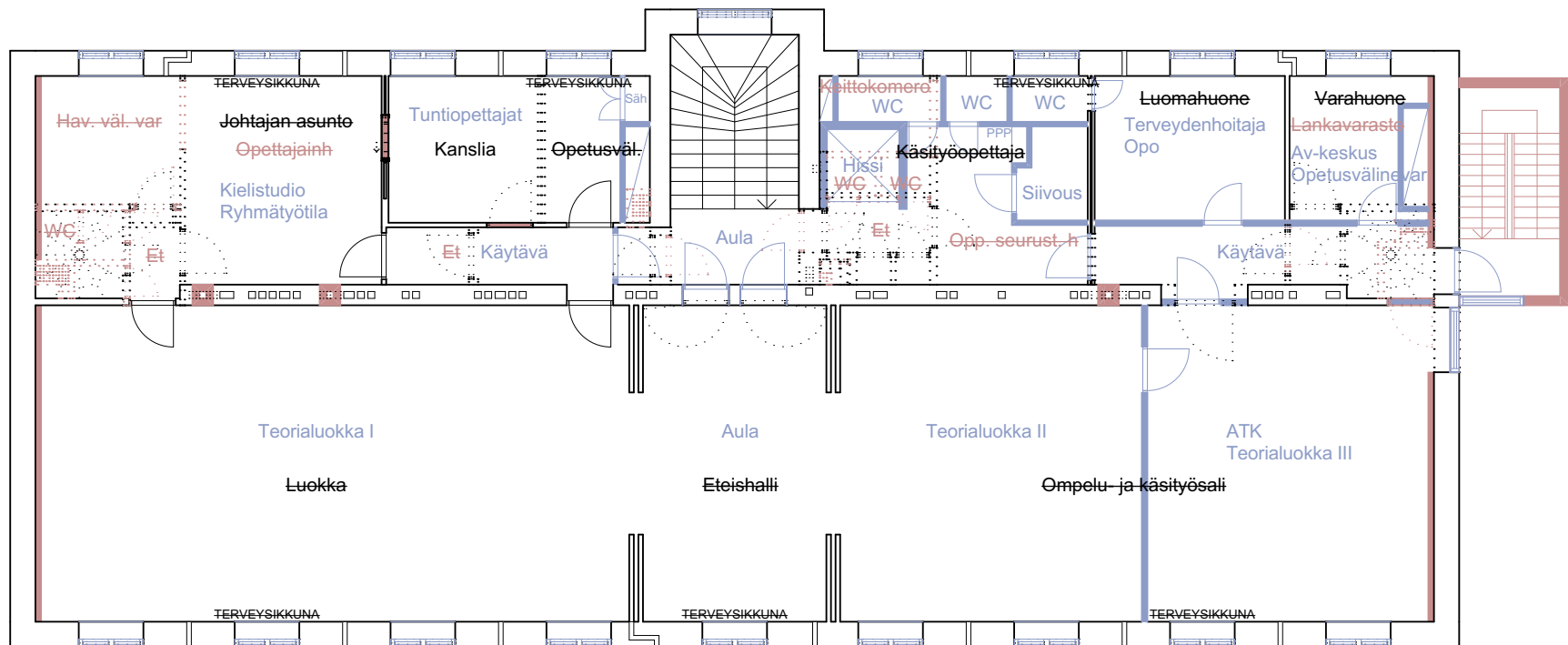
1:150

Säilyneisyyskaavio 1. kerros

Projekti: 3269 Limingan emäntäkoulun rakennushistoriaselvitys
Asiakas: Koulutuskuntayhtymä OSAO
Sijainti: Iivarinpolku 2, 91900 Liminka

UKI ARKKITEHDIT
 ETUNIMI.SUKUNIMI@UKIARK.FI
 OULU JYVÄSKYLÄ HELSINKI **UKIARK**.fi

0 1 2 3 4 5 10 m

Selitteet

- Alkuperäinen 1929, J. Paatela
- Muutettu 1960-1962, M. Heliövaara
- Muutettu 1991-1993, UKI Arkkitehdit Oy
- Muutosajankohta ei tiedossa
- Purettu

2.

2 Kerros

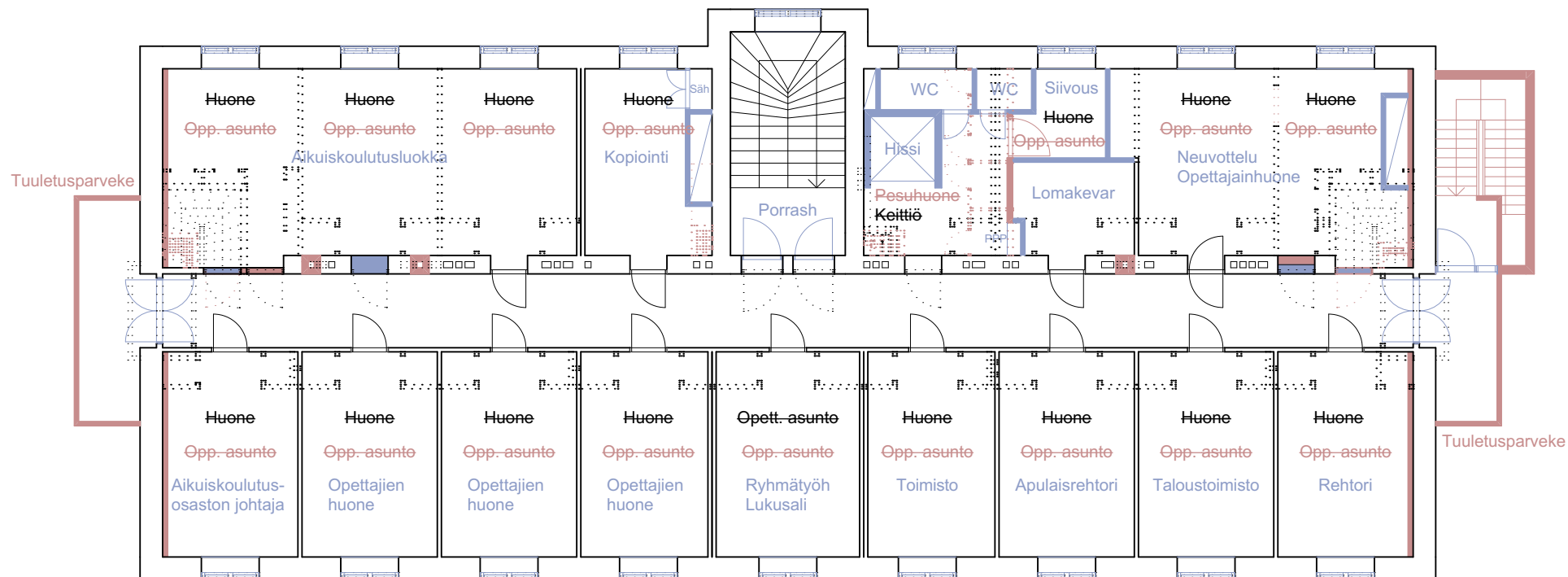
1:150

Säilyneisyyskaavio 2. kerros

Projekti: 3269 Limingan emäntäkoulun rakennushistoriaselvitys
Asiakas: Koulutuskuntayhtymä OSAO
Sijainti: Iivarinpolku 2, 91900 Liminka

UKI ARKKITEHDIT
 ETUNIMI.SUKUNIMI@UKIARK.FI
 OULU JYVÄSKYLÄ HELSINKI **UKIARK.fi**

0 1 2 3 4 5 10 m

Selitteet

- Alkuperäinen 1929, J. Paatela
- Muutettu 1960-1962, M. Heliövaara
- Muutettu 1991-1993, UKI Arkkitehdit Oy
- Muutosajankohta ei tiedossa
- ... Purettu

3.

3 Kerros

1:150

Säilyneisyyskaavio 3. kerros

Projekti: 3269 Limingan emäntäkoulun rakennushistoriaselvitys
Asiakas: Koulutuskuntayhtymä OSAO
Sijainti: Iivarinpolku 2, 91900 Liminka

UKI ARKKITEHDIT
 ETUNIMI.SUKUNIMI@UKIARK.FI
 OULU JYVÄSKYLÄ HELSINKI **UKIARK.FI**

